

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

Факультет фінансів та обліку

Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

НАКОНЕЧНИЙ Володимир Богданович

Роль податкового консультування у формуванні фінансово грамотної особистості / The role of tax consulting in the formation of financially literate personality

Спеціальність: 015 16 – Професійна освіта

освітньо-професійна програма – Фінансова грамотність

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка
групи ПОФГм-21
Наконечний В.Б.

підпис

Науковий керівник:
д.е.н., професор
Кириленко О.П., к.пед.н., доцент
Коваль О.Є.

підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2020 р.
Завідувач кафедри

_____ О.П.Кириленко

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ГРАМОТНІСТЬ⁶	
1.1. Сутність, мета та принципи податкового консультування	6
1.2. Векторивпливу податкового консультування та фінансову грамотність населення	9
Висновки до розділу 115	
РОЗДІЛ 2. ЧИННА ПРАКТИКА ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В УКРАЇНІ¹⁷	
2.1. Аналіз діяльності органів ДПС України щодо консультування Громадян	17
2.2. Розвиток форм податкового консультування громадян податковими органами та їх результативність	26
2.3. Консультаційно-інформаційна діяльність недержавних суб'єктів надання послуг з податкового консультування	34
Висновки до розділу 245	
РОЗДІЛ 3. ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВО ГРАМОТНОЇ ОСОБИСТОСТІ⁴⁷	
3.1. Світовий досвід податкового консультування та можливості його використання в Україні	47
3.2. Шляхи формування фінансової грамотності особистості ⁵²	
Висновки до розділу 357	
ВИСНОВКИ⁵⁹	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ⁶³	

ВСТУП

Із формуванням ринкових відносин набув розвитку і ринок консультаційних послуг, серед яких новим та перспективним видом консалтингу є надання консультацій у сфері оподаткування. Складність, часті зміни та неоднозначне тлумачення податкового законодавства призводить до того, що юридичні та фізичні особи не завжди спроможні вірно побудувати власну оптимальну податкову стратегію. За таких умов суттєву допомогу можуть запропонувати професіонали – податкові консультанти. В Україні ринок податкового консалтингу представлений створеною у 2001 році Спілкою податкових консультантів України (СПКУ) та у 2013 році - Палатою податкових консультантів України (ППКУ) [30]. Фахівці даних організацій залучаються до роботи в робочих комісіях Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Представники СПКУ входять до Громадських колегій при Державній фіскальній службі, Міністерстві фінансів та Міністерстві юстиції України.

Розвиток інституту податкового консультування в Україні знаходиться на етапі становлення. Для досягнення ефективності податкового консультування необхідно вивчити теоретико-методичні засади розвинених країн в цій сфері та адаптувати його до вітчизняних умов.

В реаліях сьогодення ринок послуг податкового консультування активно розвивається, водночас є й цілий ряд невирішених проблем його формування, обумовлених недостатністю теоретичних опрацювань особливостей процесу розвитку інституту податкового консультування в Україні, відсутністю попереднього досвіду такого роду діяльності, а також недосконалістю організаційно-економічного, правового механізму функціонування цього виду консалтингу в Україні.

Теоретичні та практичні аспекти податкового консультування або податкового консалтингу знайшли своє відображення у працях багатьох

вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: В.Ю. Баховко, І.А. Башинський, Н.Н. Башкірова, І.Р. Безпалько, Є. Бейч, Р. Буссе, Л. Грейнер, Ф.А. Гудков, А.О. Золковер, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, К.В. Крисовата, Н.С. Притуляк, Е.Б. Сугрובה, Ф.П. Ткачик, І.О. Цимбалюк, Ю.О. Чапран.

Проте динамічні зміни податкового законодавства, а також необхідність вдосконалення інструментів і методів податкового консультування в нових реаліях потребують подальших наукових пошуків. Крім того, значно актуалізується і такий важливий аспект податкового консультування, як вплив його на формування фінансово грамотної особистості.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження практики податкового консультування в Україні, обґрунтування напрямків посилення його ролі у формуванні фінансово грамотної особистості.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні *основні завдання*, що необхідно вирішити в роботі:

- розглянути сутність, мету та принципи податкового консультування;
- охарактеризувати векторивпливу податкового консультування на фінансову грамотність населення;
- проаналізувати діяльність органів ДПС України щодо консультування громадян;
- розглянути розвиток форм податкового консультування громадян податковими органами та їх результативність;
- дати характеристику консультаційно-інформаційній діяльності недержавних суб'єктів надання послуг з податкового консультування;
- дослідити світовий досвід податкового консультування та можливості його використання в Україні;
- обґрунтувати шляхи формування фінансової грамотності особистості.

Об'єктом дослідження виступає податкове консультування в системі заходів щодо формування фінансової грамотності.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти впливу податкового консультування на формування фінансово грамотної особистості.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані загальнонаукові методи: теоретичного узагальнення й порівняння (для розкриття змісту та сутнісної характеристики податкового консультування); аналізу і синтезу; індукції і дедукції, системного підходу (для обґрунтування напрямів розвитку податкового консультування в Україні та посилення його на формування фінансово грамотної особистості).

Інформаційною основою дослідження є нормативно-правові документи, офіційні матеріали Державної податкової служби України, дані Міністерства фінансів України, спеціальні літературні джерела, монографічні дослідження, матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, матеріали міжнародних організацій щодо податкового консультування.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання матеріалів дослідження у процесі реалізації заходів щодо підвищення фінансової грамотності населення України, зокрема в роботі органів Державної податкової служби України, а також інших органів, що здійснюють податкове консультування.

Апробація дослідження. Основні результати дипломної роботи опубліковані у двох статтях у збірниках наукових праць кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету: «Світовий досвід надання податкових консультацій» і «Вплив податкового консультування на фінансову грамотність населення»

Структура дослідження. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок. Робота містить 3 таблиці, 5 рисунків. Список використаних джерел налічує 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ГРАМОТНІСТЬ

1.1. Сутність, мета та принципи податкового консультування

Поняття «податкове консультування» порівняно молоде, виникло лише у у 60-х роках минулого сторіччя у зв'язку з частими змінами податкового законодавства. З погляду окремих науковців, наприклад, доктора економіки Буссе Р., сутність податкового консультування визначається однаковим чином і полягає в наданні клієнтам послуг у вигляді консультацій у системі оподаткування та включає виконання всіх, що сприяють цьому робіт, наприклад, ведення бухгалтерського обліку та податкової документації, складання необхідних декларацій тощо [3].

В перекладі з латинської мови, консультування означає - нарада або надання порад (*consultans* – радник). Один з найвідоміших міжнародних консультантів, доктор Арлена Скотт тлумачить консультування як різновид форми надання допомоги по відношенню змісту, процесу рішення або побудови завдання (або ряду завдань), при якій консультант не виконує задачу самостійно, а лише надає допомогу щодо її виконання [43].

Професор Гарвардської школи бізнесу Ларрі Грейнер розглядає консультування як самостійні професійні послуги і робить акцент на вимогах, яким ці послуги повинні відповідати. В контексті цього, вчений зазначає, що управлінське консультування є набором послуг, що надаються спеціально навченими з відповідною кваліфікацією особами, які в об'єктивній та незалежній манері допомагають клієнту виявити і проаналізувати проблеми даної організації і рекомендують вирішення цих проблем, а також, при необхідності, надають допомогу в реалізації запропонованих рішень [6].

Один з керівників аудиторсько–консалтингової компанії «ЦБА» Ф.А. Гудков відзначив комплексний підхід до тлумачення податкового

консультування і висвітлив його, як процес надання особам, які є платниками податків і зборів консультаційних, інформаційних, представницьких послуг з питань обчислення та сплати податків і зборів встановлених податковим законодавством; представлення форм податкової звітності; захисту прав та інтересів платників податків та зборів, що визначаються законодавством (послуг щодо податкового консультування) [7].

Під «податковим консультуванням» у Податковому кодексі України розуміється допомога контролюючого органу конкретному платнику податків стосовно практичного використання конкретної норми закону або нормативно-правового акта з питань адміністрування нарахування та сплати податків чи зборів, контроль за справлянням яких покладено на такий контролюючий орган [32].

Податкове консультування не обмежується лише допомогою контролюючого органу та передбачає звернення до інших фахівців. В проекті Закону України «Про податкове консультування в Україні» визначено сутність податкового консультування як вид професійної діяльності щодо надання замовнику (особі яка потребує консультацій) на оплачуваній основі послуг, сприяння належному виконанню платниками податків, платниками зборів, податковими агентами та іншими особами обов'язків, передбачених законодавством про податки і збори [38].

На думку Ткачика Ф.П., податкове консультування можна розглядати і як різновид професійної діяльності, націленої на співпрацю фахівця з питань оподаткування та клієнта щодо врегулювання різнобічних аспектів податкової політики, яка передбачає пошук оптимальних варіантів та гарантує законність їх реалізації. Метаподаткового консультування – сприяти підготовці кваліфікованих спеціалістів, які володіють новим управлінським мисленням і знанням того, як залежно від ситуації надати ефективну податкову консультацію використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки людей і специфіку податкового законодавства. Висвітлюючи власну точку зору на головну мету консультування слід зазначити, що вона має проявлятися у

формулюванні обґрунтованих роз'яснень та умінні донесення раціональних підходів щодо вирішення необхідного завдання чи ситуації, визначення шляхів і способів їх реалізації. Розвиток податкового консультування необхідний для налагодження партнерських відносин між фіскальними органами та суб'єктами оподаткування.

Розглядаючи податкове консультування слід зупинитися на його основних принципах, важливих для ефективної роботи податкових консультантів:

1. Знання та досвід – здатність використовувати отриману у процесі роботи з різноманітними суб'єктами підприємницької діяльності і громадянами інформацію у перехресному порядку, а також постійно оновлювати її як за допомогою відстеження поточних змін податкового законодавства, так і шляхом передбачення майбутніх трансформацій. Цей критерій зобов'язує бути своєрідною ланкою між теорією й практикою та діючим і майбутнім податковим законодавством.

2. Об'єктивність – спонукає до конкретних рішень і дій та відображає здатність комплексно аналізувати ситуацію, уникаючи упередженості, подвійних стандартів, зайвої інформації тощо.

3. Надійність та відповідальність – викликає довіру клієнта шляхом максимально повного та якісного виконання податковим консультантом взятих на себе обов'язків, демонструє пріоритет інтересів клієнта над власними.

4. Конфіденційність – зобов'язує зберігати таємниці щодо отриманої від клієнта інформації, включаючи нерозголошення будь-яких відомостей без попередньої згоди клієнта (за винятком передбачених законом випадків).

5. Економічна результативність – здатність податкового консультанта запропонувати максимально економічно вигідні варіанти вирішення проблеми для клієнта та отримати адекватну оплату за витрачений час [33].

Часті зміни в оподаткуванні, всі пов'язані з ним процеси та наслідки потребують отримання якісних, своєчасних, неупереджених та надійних податкових консультацій, а відтак висуваються високі вимоги до якості

консультаційних послуг і відповідно до самих податкових консультантів. Різноманітність клієнтів і ринків, проблем і завдань, ресурсів і можливостей, застосовуваних підходів і методів, осіб, які беруть участь у процесі податкового консультування, стало причиною появи різних видів податкових консультантів і самого напрямку податкового консультування у світовій та вітчизняній практиці.

Комплексне володіння теорією та практикою оподаткування і бухгалтерського обліку, досконале знання діючого законодавства, а також судової практики, постійне відстеження всіх змін, що стосуються податків, проведення семінарів з актуальної податкової тематики та особиста регулярна участь у податкових спорах, дозволяють податковим консультантам надавати професійні та точні відповіді на запитання, пов'язані з оподаткуванням, вчасно попереджати платників податків про зміни, які готуються, розробляти нові чи оптимізувати уже існуючі бізнес-процеси з точки зору оптимального оподаткування. Зараз такі фахівці особливо важливі для України та й для світової економіки.

1.2. Векторивпливу податкового консультування та фінансову грамотність населення

Фінансова грамотність – це запас знань і навичок, які формують правильне ставлення до грошей, в тому числі і до особистих, і дозволяють середньостатистичній людині приймати вигідні для себе рішення. Чим вищий рівень обізнаності населення у фінансових питаннях, тим вищий рівень розвитку економіки і добробуту суспільства в цілому.

Коли рівень фінансової грамотності високий, у громадян виникає об'єктивна необхідність застосовувати на практиці різні фінансові інструменти. Це в свою чергу сприяє розвитку нових ринків і послуг, зростанню економіки, поліпшенню якості життя.

Під фінансовою грамотністю населення розуміється здатність громадян України:

- ефективно управляти особистими фінансами;
- здійснювати облік витрат і доходів домогосподарства і здійснювати короткострокове і довгострокове фінансове планування;
- оптимізувати співвідношення між заощадженнями і споживанням;
- розбиратися в особливостях різних фінансових продуктів і послуг (у тому числі інструментів ринку цінних паперів і колективних інвестицій), мати актуальну інформацію про ситуацію на фінансових ринках;
- приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових продуктів і послуг та усвідомлено нести відповідальність за такі рішення;
- компетентно планувати і здійснювати пенсійні накопичення.

Фінансову грамотність населення необхідно розглядати як один з рівнів розвитку суспільства, виражений в глибині податкових знань населення, орієнтуванні в сучасних банківських продуктах, існуючих нормах системи оподаткування, усвідомленні необхідності виконання податкових зобов'язань тощо. На фінансову грамотність впливає рівень розвитку податкового консультування, яке і повинно забезпечити громадян необхідною інформацією щодо оптимізації їх доходів, заощаджень, податків та створити сприятливі умови для зайняття підприємницькою діяльністю, ефективним веденням власного господарства, налагодити партнерські відносини з податковими та іншими державними органами. Не викликає сумніву, що освічені, ерудовані громадяни, які добре орієнтуються у формуванні власних фінансів чи підприємницькій діяльності формують міцну основу для успішного розвитку суспільства, сприяють стабільному розвитку фінансових ринків та активізують економічне зростання країни.

І в цьому контексті якраз і виникає потреба в податковому консультуванні, як в одному з механізмів набуття фінансової грамотності. З метою підвищення фінансової грамотності громадян, необхідно реалізувати такі основні завдання, як привернення уваги громадян до проблематики

фінансової грамотності, підвищення рівня усвідомлення громадянами необхідності підвищення своїх фінансових знань, формування фінансової та податкової культури громадян, організація системи фінансової освіти. Особливого значення в цьому сенсі набуває ставлення державних податкових органів до масової економічної активності та грамотності громадян, підвищення загальної економічної активності населення, підтримка підприємництва, ідей створення власного бізнесу, ведення домогосподарств та компетентності громадян необхідної для відкриття свого бізнесу [23].

Споживачами послуг з податкового консультування в основному є представники малого та середнього підприємництва тобто приватні підприємці і комерційні організації. Та особливого значення набувають сьогодні приватні особи (наймані працівники, орендодавці, вкладники, пенсіонери, спадкоємці) і некомерційні організації, що мають некомерційні доходи, що підлягають оподаткуванню. Все більше і більше громадян, підприємців оцінюють податкове консультування не тільки як засіб для належної підготовки необхідної документації, що подається у контролюючі органи, але й пов'язують його з можливістю прийняття більш ефективних та зважених фінансових та комерційних рішень, обрати правильну стратегію фінансової поведінки.

Податкове консультування передбачає не лише послуги пов'язані з оподаткуванням, але й обговорення та аналіз проблем, що виникають у громадян в управлінні своїм підприємством, бізнесом, домогосподарством, враховуються можливості отримання податкових пільг та доцільність їх використання, розраховуються можливі дії з погляду загальноекономічної вигідності з урахуванням кінцевого результату.

Основне поняття «податкове консультування» (консалтинг) виникло в Англії і означає послуги, консультації, що здійснюються спеціалізованими консалтинговими компаніями для продавців, виробників, покупців і включають в себе рішення широкого кола питань економіки, фінансів, права, зовнішньоекономічних зв'язків. Дане поняття має широке коло застосування, в тому числі і в сфері податкового законодавства.

Отже, податковий консалтинг- це податкове консультування, здійснюване на договірній основі. Податковий консалтинг включає в себе не тільки консультування щодо визначення загальної моделі оподаткування в залежності від виду діяльності, а й питання податкового планування, які є невід'ємною частиною фінансового планування, а також інші питання.

З прийняттям спеціальних законодавчих актів з питань податків і оподаткування під податковим консультуванням розглядали передачу знань організаціям і іншим клієнтам за допомогою спеціально навчених і кваліфікованих осіб, які допомагають замовнику виявити проблеми по оподаткуванню, проаналізувати їх, розробити рекомендації щодо їхньої ліквідації, а при необхідності сприяти вирішенню цих проблем. Податковий консалтинг отримав свій безпосередній розвиток в другій половині ХХ століття у зв'язку з частими змінами податкового законодавства.

Стає зрозумілим що податкове консультування є одним з найважливіших елементів податкової системи країни. В зарубіжних країнах виокремлюють два напрямки організації податкового консультування: державне регулювання та саморегулювання.

Система державного регулювання характеризується наявністю спеціального закону про податкове консультування, на основі якого існують та здійснюють свою діяльність професійні об'єднання податкових консультантів. До країн з яскраво вираженою системою державного регулювання податкового консультування можна віднести Австрію, Угорщину, Німеччину, Італію, Польщу, Словаччину, Францію, Хорватію і Чеської Республіки. Так, в Австрії прийнятий закон про професійну діяльність, пов'язаної з економічним управлінням, в Німеччині застосовується закон про консалтингові послуги у сфері оподаткування.

Другою системою регулювання правових відносин на ринку податкового консультування є система саморегулювання, в якій немає єдиного закону, що регламентує діяльність податкових консультантів. Професійні організації та об'єднання податкових консультантів здійснюють свою діяльність на основі

самостійно розроблених правил і норм. Членами таких організацій стають особи, які відповідають певним вимогам, встановленим даними професійними об'єднаннями. Такий порядок існує в Бельгії, Великобританії, Голландії, Ірландії, Іспанії, Фінляндії та Швейцарії.

Дискусія щодо ефективності державного регулювання і саморегулювання податкового консультування серед науковців економістів ведеться постійно, але однозначного висновку про переваги одного з них стосовно захисту прав громадян – платників податків не зроблено.

У більшості країн податковим органам не властиво надання консультаційних послуг, однак потреба в податкових консультаціях зростає з кожним роком.

Так, у 1959 році у Франції було створено Європейську Конфедерацію податкових консультантів та затверджено її статут. А 24.09.2010 року статут був остаточно переглянутий Генеральною асамблеєю Асоціації. На сьогоднішній день до складу Асоціації входять 26 національних організації з 21 європейської країни та об'єднують більше, ніж 100 тис. податкових консультантів. Свою місію Конфедерація вбачає у захисті професійних інтересів податкових консультантів, гарантує високу якість наданих ними порад і рекомендацій та обмін інформацією щодо національних податкових законів із метою сприяння координації податкового законодавства в Європі[28].

На рис. 1.2.1 відображено структурні компоненти Європейської Конфедерації податкових консультантів.

Сьогодні Європейська Конфедерація також співпрацює з Спілкою податкових консультантів України, яка була створена у 2001 році. Проводяться спільні заходи та реалізуються ініціативи в контексті забезпечення ефективного розвитку податкового консультування.

В даний час існує законодавча база для регулювання діяльності з податкового консультування та характеризується тим, що право займатися податковим консультуванням як один з видів послуг законодавством допускається і захищається.

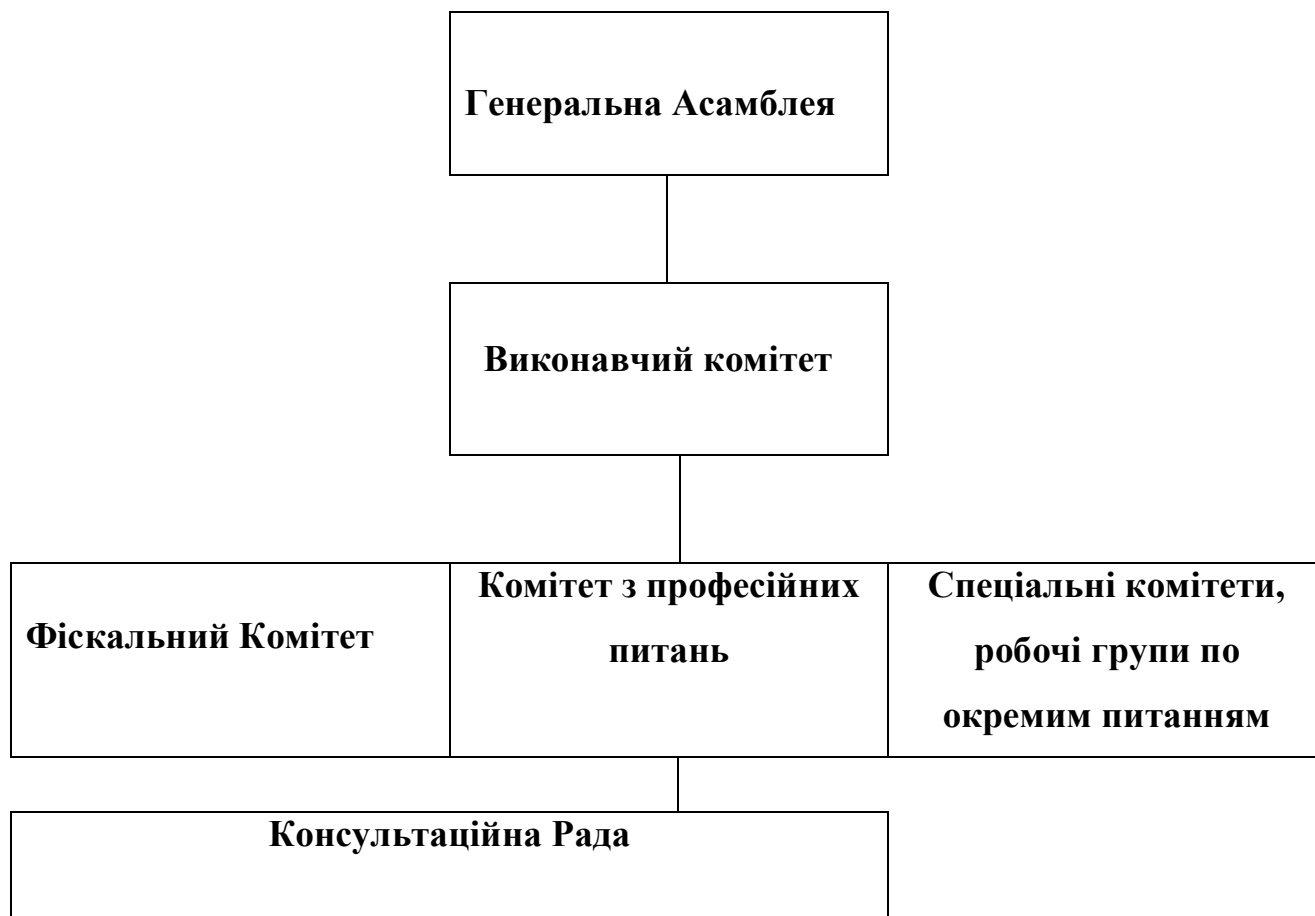

Рис. 1.1. Структура Європейської Конфедерації податкових консультантів

Науково-дослідним інститутом з «Прав професійних об'єднань вільних професії» при Університеті ім. Мартіна Лютера в Німецькому місті Галле проводяться наукові дослідження щодо податкового консалтингу, за результатами яких можна виділити два основних критерії для порівняння національних структур. Першим критерієм визначається можливість і порядок доступу претендентів на ринок податкового консультування, це вимоги до рівня кваліфікації і особистим якостям претендента, місце і роль професійних організацій та умови членства в них, ступінь винятковості права на надання даного виду послуг. Другий критерій - це правила поведінки суб'єктів податкового консультування на ринку, тобто права і обов'язки податкових консультантів, їх професійна етика, а також порядок і умови страхування

професійної відповідальності. Іноді до цього критерію відносять і деякі обмеження, наприклад, допустимі організаційні форми діяльності, розмір винагороди за послуги, допустимий обсяг реклами тощо.

В Україні спеціального закону, який би регулював відносини у податковому консультуванні немає. Проект такого закону знаходиться в стадії доопрацювання. Як було сказано вище, Спілка податкових консультантів України була створена в 2001 році, і вже у 2004 році до Державного класифікатору професій України було введено професію «консультант з податків і зборів (податковий консультант)».

Висновки до розділу 1

Розглянувши питання щодо сутності, мети, принципів податкового консультування, можна з впевненістю сказати, що податкове консультування являється однією з категорій соціально-економічного характеру, що впливають на фінансову грамотність та податкову культуру особистості, стимулює громадян в цілому та платників податків зокрема до розуміння податкового законодавства та обов'язку сплати податкових зобов'язань, створює належні, стабільні і справедливі умови оподаткування.

Податкове консультування можна розглядати як допомогу громадянам, платникам податків у практичному застосуванні конкретної норми закону або нормативно-правового акту з питань нарахування та сплати податків чи зборів, а також у формуванні навиків особистого фінансового кошторису доходів і витрат, інвестування, користування фінансовими, банківськими продуктами і послугами.

Податкове консультування безпосередньо впливає на рівень фінансової грамотності населення і, як наслідок, на рівень розвитку суспільства, соціально-активну і культурно-етичну поведінку, що виражається в існуючих нормах системи оподаткування, глибині податкових знань населення, умовах розвитку

підприємництва, в усвідомленні необхідності виконання податкових зобов'язань.

Особливо важливим питанням у визначенні векторів впливу податкового консультування та фінансову грамотність населення повинно стати прийняття спеціального закону, який би визначив основні засади податкового консультування, права і обов'язки податкових консультантів, передбачив відповідальність за надану консультацію.

Налагодження ефективного механізму функціонування податкового консультування в Україні спроможне знизити рівень ухилення від оподаткування, ріст бюджетних надходжень, і, як наслідок, забезпечить ріст соціально-економічних показників, покращить добробут громадян.

РОЗДІЛ 2.

ЧИННА ПРАКТИКА ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз діяльності органів ДПС України щодо консультування громадян

Як зазначалось вище податкове консультування з'явилося внаслідок активізації процесу врегулювання ринкових відносин, постійних змін в податковому законодавстві, довгострокової тенденції до подальшого ускладнення національних податкових систем та необхідності оптимізації податкових зобов'язань для платників податків. Намагання клієнтів мінімізувати податкові ризики, покращити взаємовідносини з податковими органами, перенести відповідальність на професіоналів, недостатня ефективність замикання всіх питань щодо правильності та своєчасності нарахування та сплати податків і зборів, за що відповідає головний бухгалтер тощоспричинило потребу в створенні ринку консалтингових послуг, а саме податкового консультування [1].

Попит на консультаційні послуги інформаційного характеру щодо обліку податків, змін і доповнень в податкове законодавство та порядок їх нарахування та сплати виник в Україні ще в 1992 році. Та особливої актуальності такий попит набув у 1997 році, з набранням чинності законів про податок на додану вартість та про податок на прибуток підприємств. За нормами цих законів податковий облік та бухгалтерський облік різнилися по багатьом критеріям.

В умовах неоднозначного тлумачення податкового законодавства та його мінливості платникам податків досить важко самостійно прорахувати податкову стратегію, направлену на збереження беззбитковості діяльності. Великі платники податків створюють окремі відділи консультування безпосередньо на підприємстві. Сьогодні ринок податкового консультування в Україні насичений першочергово послугами Державної податкової служби України, а також інших громадських та професійних організацій. В органах

державної податкової служби активно створюються Центри з обслуговування платників податків (ЦОПП).

В підручнику Ф.П. Ткачика «Податкове консультування» [50] наглядно розглядаються періоди становлення податкового консультування в Україні (табл. 2.1).

Як видно з таблиці, зміни та доповнення в податковому законодавстві, його вдосконалення сприяє розвитку та активізації діяльності формальних учасників ринку податкового консультування, популяризації звернень платників податків за порадою до фахівців державної та приватної форми функціонування.

Послуги приватних фірм пов'язані з індивідуальним підходом до розв'язання проблеми та певною оперативністю, яка залежить від характеру справи. Проте в цьому контексті клієнт зустрічається з оплатою послуг та певним обмеженим спектром обслуговування, наприклад перевірка звітності та виявлення в ній помилок може не враховувати у діяльність фірми представництво інтересів у суді. Звернення до державних установ згідно чинного законодавства відбувається на безоплатній основі, але потребує додаткових витрат часу, поряд з цим, акцент у наданні такої консультації тісно переплітається із задоволенням інтересів держави – наповнення казни.

В Україні основну роль у наданні роз'яснень та консультацій з питань податків та оподаткування відіграють органи податкової служби, чия консультаційна робота акцентується на налагодженні партнерських відносин між владою та бізнесом шляхом надання безкоштовних податкових консультацій, проведення активної масово-роз'яснювальної роботи, семінарів, тренінгів тощо.

Базис для податкового консультування в Україні формується на основі Податкового кодексу України, проекту закону «Про податкове консультування в Україні» та положення громадських організацій у сфері податкового консультування та на основі Митного кодексу України.

Періодизація податкового консультування в Україні

Період	Характеристика етапу	Характеристика консультативних послуг
1991 – 2000	Становлення податкової системи відбулося одночасно із створенням ринкових відносин в економіці. У 1991 році набирає чинності Закон Української РСР «Про систему оподаткування», в якому закріплено принципи оподаткування, права та обов'язки платників податків, а також перелік загальнодержавних зборів та обов'язкових платежів.	Попит на консультативні послуги інформаційного характеру щодо обліку податків, про зміни і доповнення в податкове законодавство та порядок їх нарахування та сплати. Податкове консультування здійснюється на базі аналізу існуючих схем оподаткування, що продукує вигідний вибір системи оподаткування.
2001-2003	Створення Спілки податкових консультантів (СПК) України, вона ставить за мету ряд практичних завдань з удосконалення податкової системи України та актуалізації податкової політики.	СПК України ставить перед собою за мету створення єдиних стандартів податкового консультування і практичного їх застосування на всьому європейському просторі.
2004-2010	Інформаційне насичення законодавчої бази податкового адміністрування. Потреба в необхідності отримання податкових роз'яснень і порад. Внесення до Верховної Ради України проекту закону «Про податкове консультування в Україні».	Активізація діяльності формальних учасників ринку податкового консультування. Популяризуються звернення платників податків за порадою до фахівців державної та приватної форми функціонування.
2011-2014	Податковими органами вводяться нові сервіси і робиться акцент на поліпшення якості обслуговування платників податків. Починає діяти громадська організація Палата податкових консультантів.	Для зручності платників податків, на об'єднаному веб-порталі ДПС України, функціонує Єдина база податкових знань, яка постійно оновлюється та вдосконалюється. Інтенсифікація розвитку інституту податкового консультування, податкової культури, як платників податків так і представників виконавчої гілки влади, що здійснює дієвий вплив на підвищення ефективності податкової системи в Україні.
2015 – 2019	Продовжується перехід до сервісного органу ДФС України, активно функціонують ЦОПП, масово проводяться заходи з питань роз'яснення податкового законодавства учасниками ринку податкового консультування.	Діяльність ЦОПП сприяє формуванню орієнтованої на платника податків системи адміністрування. Отримання податкових консультацій в усній, письмовій або електронній формі. Організуються різного роду круглі столи та семінари націлені на підвищення податкової грамотності платників податків

Серед розглянутих нормативно-правових актів найбільшим діючим базисом в сфері податкового консультування виступає Податковий кодекс України, де процес податкового консультування регламентується розділом 3. Зокрема у статті 52 чітко зазначено, що за зверненням платників податків контролюючі органи надають безоплатно консультації з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства протягом 30 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом [32].

Податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому надано таку консультацію. За вибором платника податків консультація надається в усній, письмовій або електронній формі. Консультація, надана в письмовій або електронній формі, обов'язково повинна містити опис питань, що порушуються платником податків, з урахуванням фактичних обставин, вказаних у зверненні платника податків, обґрунтування застосування норм законодавства та висновок з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства. Контролюючі органи мають право надавати консультації виключно з тих питань, що належать до їх повноважень.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, проводить періодичне узагальнення податкових консультацій, які стосуються значної кількості платників податків або значної суми податкових зобов'язань, та затверджує наказом узагальнюючі податкові консультації, які підлягають оприлюдненню, у тому числі на офіційному веб-сайті цього органу, протягом 5 календарних днів. Узагальнююча податкова консультація не вважається нормативним актом. Це узагальнена позиція Державної податкової служби України у певний час щодо певних питань. Проте податкова консультація з питань практичного застосування окремих норм податкового законодавства може використовуватися платником податку протягом строку чинності відповідної

норми закону. Тобто її використання обмежене періодом чинності норми закону, крім випадків визнання судом такої консультації недійсною.

Разом з узагальнюючими консультаціями існує індивідуальна консультація – це допомога платнику податків у вигляді консультації зі статусом правового акту. Але важливо розрізняти, що така консультація не має статусу нормативно-правового акту, на чому часто робить акцент судова практика, в якій існують випадки, коли індивідуальну консультацію не можна оскаржити, бо вона не є юридичним документом. Судова практика стосовно цього питання неоднозначна та суперечлива. В контексті цього слід зазначити, що суди не визнають індивідуальну консультацію юридичним документом, бо вона не обов'язкова для платника податків, якому надана [27; 32].

В межах своєї компетенції податкова служба України надає платникам податків певний перелік послуг, а саме:

- надання податкових консультацій за зверненням платників податків;
- надання відповідей на письмові запити;
- надання інформації щодо виконання планів основних питань економічної та контрольної роботи органів ДФС України;
- проведення семінарів, практикумів (тренінгів) для платників податків з питань застосування норм митного та податкового законодавства;
- організація зв'язку з платниками податків тощо.

Для уникнення неоднозначного трактування положень законодавства державною податковою службою відповіді надаються з використанням Баз знань. Це автоматизована база уніфікованих відповідей на запитання платників податків та громадян, яка постійно оновлюється та підтримується в актуальному стані. Поряд з цим важливо констатувати, що одним з пріоритетних напрямів роботи ДПС це підвищення якості обслуговування платників, у тому числі у Центрах обслуговування платників (ЦОП). На сьогоднішній день в органах ДПС функціонує 468 ЦОП, в яких надається 96 видів адміністративних послуг, крім того консультаційні та інформаційні послуги, а також прийняття податкової звітності, видача ключів електронного

цифрового підпису тощо. Таким чином забезпечено надання комфортних умов платникам податків для отримання якісної правової та податкової допомоги в межах реалізації адміністративних послуг [52].

За 2019 рік працівниками ЦОП було надано 5,4 млн. адміністративних послуг та 163,7 тисяч консультацій. У 2019 році до органів Державної податкової служби України надійшло 6680 письмових звернень громадян, що на 451 звернення менше, ніж у 2018 році, з них заяв (клопотань) – 5190 або 77,7% від загальної кількості звернень. У 2018 році таких заяв (клопотань) надійшло на 1109 більше (6299). Скарг у 2019 році надійшло – 780 (11,7% від загальної кількості), що менше ніж у 2018 році на 9 одиниць (789). А ось пропозицій (зауважень) у 2019 році до органів Державної податкової служби надійшло більше на 667 шт., тобто 710 пропозицій, або 10,6% від загальної кількості письмових звернень громадян. (рис. 2.1.). За результатами розгляду надано відповіді на 6544 звернення, по 136 зверненнях термін виконання не настав [22].

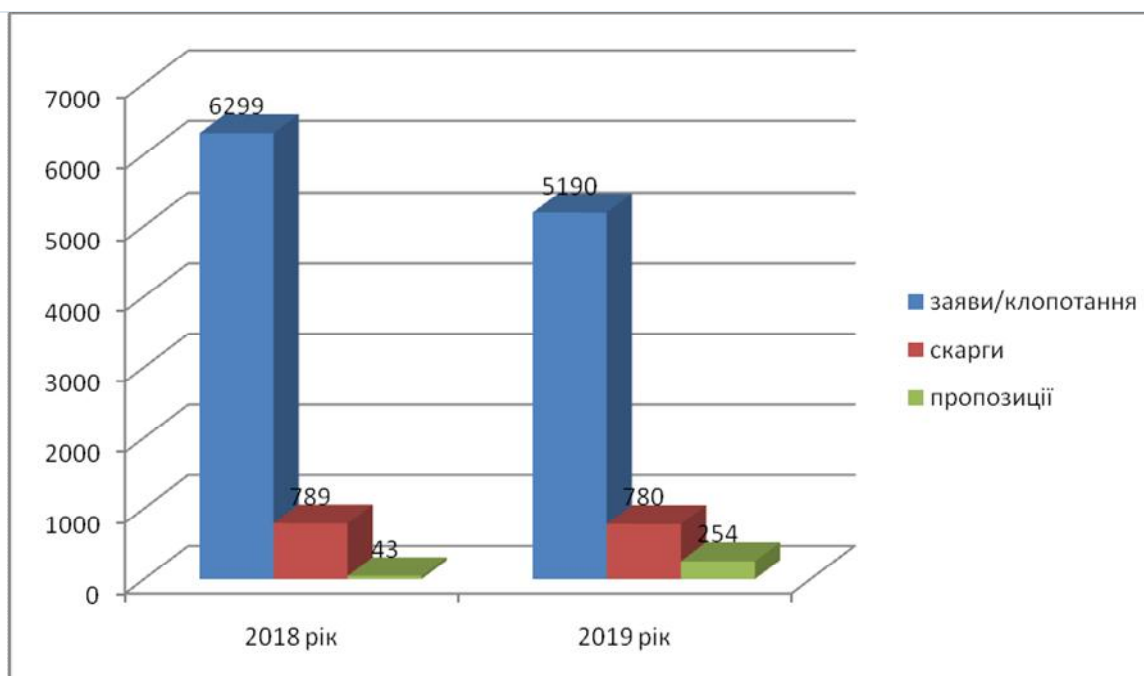

Рис. 2.1. Стан роботи із письмовими зверненнями громадян до ДПС України у 2018 – 2019 роках.

Загальне зменшення письмових звернень свідчить про підвищення якості масово - роз'яснювальної та консультаційної роботи податкових органів.

Одним з інструментів двостороннього зв'язку із громадянами та суб'єктами господарювання, який дає можливість запобігти правопорушенням з боку працівників є інтерактивний сервіс «Пульс» Державної податкової служби України. Сервіс, в телефонному режимі «гарячої лінії» приймає звернення громадян та суб'єктів господарювання щодо неправомірних дій або бездіяльності, можливих корупційних правопорушень у сфері службової діяльності з боку конкретних посадових осіб структурних підрозділів ДПС та її територіальних органів. У 2019 році зареєстровано 4364 звернення громадян на телефонну лінію сервісу «Пульс». Впродовж 3 днів з дня отримання звернення на всі було надано відповіді. Слід зазначити, що 87,7% заявників повністю задоволені вирішенням питання, 9,8% з звернень потребують детальнішого розгляду і лише 2,5% не повністю задоволені наданою відповіддю.

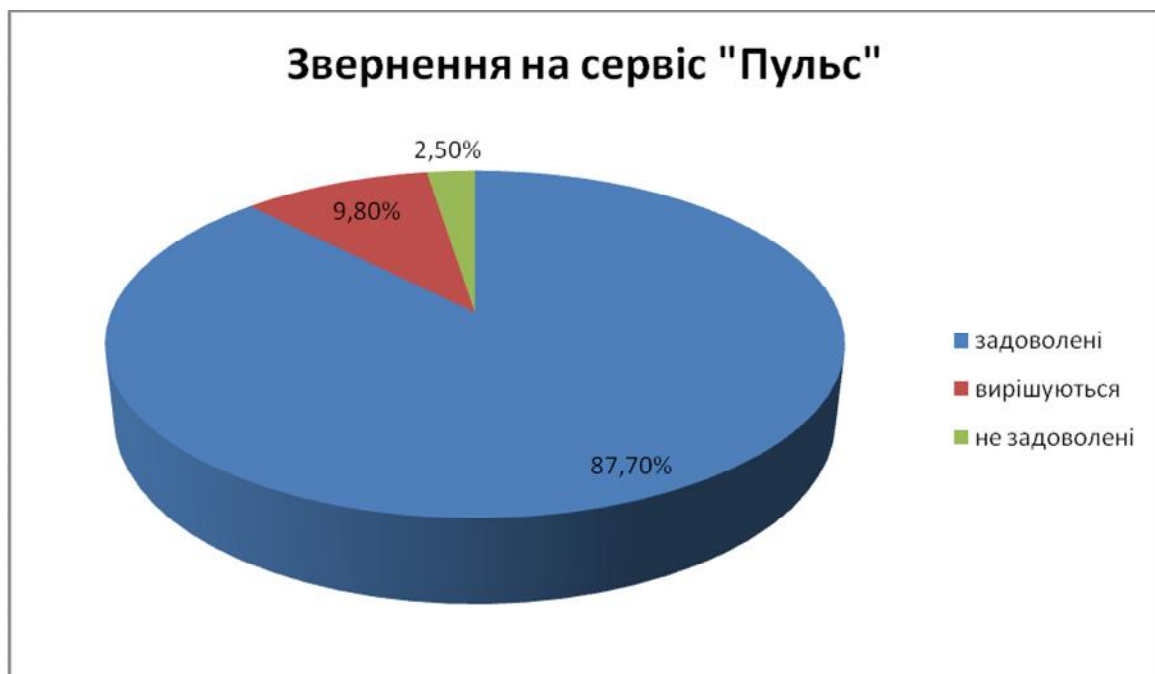

Рис. 2.2. Структура вирішення звернень громадян на інтерактивний сервіс «Пульс» за 10 місяців 2020 року.

Для оперативного та широкого інформування населення про новації в оподаткуванні впродовж 2019 року фахівцями податкової служби проведено понад 6 тисяч семінарів, з них 242 – засобами «INTERNET» ресурсів, в яких взяло участь 504,3 тис. осіб. З метою формування єдиної позиції щодо практичного застосування норм податкового та митного законодавства на сторінках офіційного веб – порталу державної податкової служби розміщено 17,2 тисяч матеріалів.

В рамках заходів щодо підвищення фінансової грамотності населення органами державної податкової служби підготовлено більше ніж 72 тисячі матеріалів з питань податкового законодавства.

У таблиці 2.2. показано прогресивний ріст податкового консультування органами Державної податкової служби України впродовж 2017-2019 років [20; 21; 22].

Таблиця 2.2.

Показники податкового консультування органами Державної податкової служби України впродовж 2016 – 2018 років

Назва заходу	2017 рік	2018 рік	Відхилення 2018 від 2017	2019 рік	Відхилення 2019 від 2018
Конференція	117	126	+ 9	138	+ 12
Форум	24	34	+ 10	51	+ 17
Громадські слухання	171	190	+ 19	217	+ 27
Засідання «круглого столу»	5440	5758	+ 318	6205	+447
Зустрічі з громадянами	9929	9956	+ 27	10042	+ 86
Всього	15681	16064	+ 383	16653	+ 589

Як видно з наведених у таблиці 2.2. даних, робота податкових органів по проведенню заходів з надання податкових консультацій активізується з року в рік. Так, у 2017 році загальна кількість заходів масово-роз'яснювальної роботи склала 15681, а в 2018 році цей показник зріс на 383 заходи і на 589 заходи у 2019 році. Значно збільшилась кількість проведених засідань «круглого столу» у 2018 році – на 318 одиниць більше ніж у 2017 році, та на 447 зросла у 2019 році. Стабільно зростає проведення конференцій – на 9 у 2018 році та на 12 у 2019 році в порівнянні з 2018 роком. Кількість проведених форумів у 2018 році зросла в порівнянні з 2017 роком на 10 одиниць, а в 2019 році на 17 в порівнянні з 2018 роком. Зростає і кількість проведених громадських слухань на податкову тематику, у 2018 році таких слухань було проведено на 19 більше ніж 2017 році і в 2019 році цей показник зріс на 27. Активно проводяться і зустрічі з громадськістю. У 2018 році їх кількість зросла в порівнянні з 2017 роком на 27, а в 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 86 одиниць.

Робота державних податкових органів по наданню податкових консультацій носить здебільшого масово-роз'яснювальний характер і націлена на залучення широких верств населення до участі в таких заходах, як семінари, форуми, зустрічі тощо. Працівники податкової служби проводять зустрічі з школярами, навчаючи їх фінансової грамотності та податкової культури ще з перших класів. З метою формування податкової культури, підвищення рівня фінансової грамотності, виховання молоді як майбутніх платників податків, фахівці державної податкової служби в кожному регіоні України проводять лекції, зустрічі з учнями та педагогами на податкову тематику, організують у навчальних закладах тижні правознавства та податкового законодавства, проводять вікторини, вистави, КВК, «брейн-ринги», інші заходи у формі ділових ігор, конкурсів, змагань, анкетування та дні відкритих дверей у державних податкових інспекціях. З метою ознайомлення дітей з основами податкової системи України, основними положеннями законодавства про податки щороку проводиться конкурс дитячого малюнку «Податки очима

дітей». Змагання формують у дітей усвідомлення необхідності та важливості добровільної сплати податків.

Зазначені заходи мають великий вплив на формування обізнаності громадян про податки, необхідність сплати податків і зборів, їх розміри, порядок перерахування до бюджету, пільги тощо. Все це разом сприяє формуванню фінансово грамотних особистостей, а, отже, підвищенню їх суспільної свідомості та громадської активності, що вкрай необхідно для побудови демократичного ладу в державі.

2.2. Розвиток форм податкового консультування громадян податковими органами та їх результативність

Усвідомлюючи важливість податкового консультування, як одного із важелів підвищення податкової культури населення, фінансової грамотності особистості і, як наслідок, збільшення податкових надходжень до скарбниці держави, органами Державної податкової служби України системно вдосконалюються методи та напрямки консультаційно-інформаційної роботи з платниками податків, громадянами.

Так, в межах реалізації ініціатив Електронного Уряду було створено інформаційний сервіс Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс («ЗІР»). У листі Державної фіскальної служби України від 30.09.2015 року зазначено, що інформація, розміщена в «ЗІР», містить загальну позицію ДПС із застосування норм податкового законодавства без врахування особливостей конкретного платника податків та специфіки конкретних ситуацій, а отже не є податковою консультацією в розумінні глави третьої Податкового кодексу та не спричиняє правових наслідків.

Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс створено у рамках Електронного Уряду з урахуванням тенденцій розвитку інформаційних технологій у сфері побудови веб-ресурсу. В цілому, «ЗІР» направлена на

забезпечення суспільства своєчасною, достовірною і повною довідковою інформацією [26]. Інформаційне наповнення «ЗІР» здійснюється в межах функціональних повноважень державної податкової служби, з урахуванням результатів всебічного аналізу інформації про потреби клієнтів, які звертаються до Контакт-центру (щорічно понад 1 млн. звернень) та з метою мінімізації витрат часу представників бізнесу на спілкування з державою. Інформація в системі «ЗІР» систематизована по тематиках:

- оподаткування;
- митна справа;
- єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- електронний цифровий підпис.

Для зручності користувачів структура інформаційного сервісу «ЗІР» складається із рубрик:

«Запитання – відповіді з Базы знань». де особа може самостійно знайти інформацію, що її цікавить, шляхом ознайомлення з редакціями відповідей на запитання, з якими звертаються клієнти до Контакт-центру по телефону, електронній пошті та письмово;

«Нормативні та інформаційні документи», який містить нормативні та інформаційні документи щодо оподаткування, митної справи, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, електронного цифрового підпису, інших питань законодавства, контроль за якими покладено на органи ДПС, а також іншу інформацію щодо роботи органів державної податкової служби;

«Письмові консультації», який містить в собі витяги з письмових консультацій, підготовлених Інформаційно-довідковим департаментом ДПС України на типові звернення суб'єктів господарювання та громадян;

«Коментарі та пропозиції», який надає можливість працівникам органів податкової служби формувати та вдосконалювати автоматизовану бази уніфікованих відповідей на запитання суб'єктів господарювання та громадян

шляхом здійснення зворотного зв'язку з модератором «ЗІР». Надалі таку можливість отримують інші користувачі з використанням електронного цифрового підпису.

Особа, яка звернулась до електронного сервісу «ЗІР», може отримати інформацію по будь якому податку чи напрямку діяльності, переглянути інформацію за певні періоди, підшукати потрібні матеріали в Базі знань або у письмових відповідях на звернення, знайти інформацію, користуючись лише назвою нормативних та інформаційних документів або інтерактивних посилань на взаємопов'язані документи.

Громадяни та суб'єкти господарювання мають змогу отримати інформаційно-довідкові послуг засобами телефонного зв'язку або надсилання електронних листів до органів державної податкової служби, а саме [26]:

1) безпосереднє отримання відповіді в режимі on-line шляхом здійснення телефонного дзвінка до Контакт-центру ДПС за телефонними номерами стаціонарних або мобільних телефонів;

2) надсилання запитання на електронну адресу idd@sfs.gov.ua та з метою прискорення надання відповіді, необхідно чітко формулювати запитання та обов'язково зазначати в полі «Тема» ідентифікатор напрямку питання;

3) інформаційно-довідковий департамент ДПС пропонує отримувати безкоштовно інформацію про зміни в законодавстві контроль за додержанням якого покладено на Державну податкову службу України з використанням автовідповідача.

З початку 2019 року Контакт-центром Державної податкової служби України надано 2 784,8 тис. відповідей на запитання платників податків та громадян. Більшість з них, 1 948,6 тис. – надано у телефонному режимі. Електронною поштою та факсом надано 818,9 тис. відповідей. З використанням автовідповідача користувачі отримали 17,3 тис. відповідей на свої запитання.

Одним з новаторських продуктів вдосконалення та спрощення процедури взаємовідносин громадян і органів Державної податкової служби України було запровадження надання електронних довірчих послуг.

У відповідності до пункту 3 наказу Міністерства юстиції України від 29.10.2018 № 3373/5 «Про затвердження Порядку ведення Довірчого списку» Інформаційно-довідковий департамент ДПС України внесено до Довірчого списку, як Кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг [24].

Метою діяльності Інформаційно-довідкового департаменту ДПС є безкоштовне надання електронних довірчих послуг органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям всіх форм власності, іншим суб'єктам господарської діяльності та фізичним особам.

Функціонування Інформаційно-довідкового департаменту забезпечується сучасним програмно - технічним комплексом у складі якого використовуються унікальні програмно - апаратні рішення, які забезпечують високий рівень надійності захисту інформації.

До електронних довірчих послуг, надання яких забезпечується Інформаційно-довідковим департаментом належать:

1. створення (за умови надання захищеного носія особистих ключів), перевірки та підтвердження кваліфікованого електронного підпису чи печатки;
2. формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки;
3. формування, перевірки та підтвердження кваліфікованої електронної позначки часу;
4. консультативні послуги у сфері електронних довірчих послуг за зверненням користувачів.

За результатами наданих Інформаційно-довідковим департаментом послуг із створення електронного підпису чи печатки та генерації електронних ключів у 2018 році до органів ДПС надіслано 336,6 млн. документів в електронному вигляді, а в 2019 році кількість документів зросла до 359, 5 млн (рис. 2.3). Кількість суб'єктів господарювання, які змогли подати звітність в електронному вигляді, без відвідування ЦОПів, стояння в чергах збільшилось з 1804,9 млн. у 2018 році до 1918,8 млн. у 2019 році. Значно спростились

відносини між суб'єктами господарювання, громадянами та податковими органами.

Рис. 2.3. Ріст кількості електронного документообігу за рахунок запровадження електронних довірчих послуг.

З 01 січня 2018 року, на базі існуючого з 2014 року електронного сервісу «Електронний кабінет платника», Державною податковою службою України запроваджено інформаційно–комунікаційну систему «Електронний кабінет».

«Електронний кабінет» працює цілодобово у всі дні, включаючи вихідні та святкові дні. Він забезпечує надання цілого спектра безкоштовних послуг, частина яких надається без електронної ідентифікації користувача. Для отримання послуг не потрібно відвідувати ЦОП, спілкуватись з працівником податкової служби, можна в on-line режимі отримати доступ до інформації з реєстрів та електронних систем.

«Електронний кабінет» складається з відкритої частини, загальнодоступної для всіх користувачів та приватної частини або «особистого кабінету». Всі користувачі мають доступ до відкритої (загальнодоступної) без

використання кваліфікованого електронного підпису та можуть отримувати інформацію, яка в межах законодавства підлягає оприлюдненню.

До приватної частини («особистого кабінету») можна потрапити лише здійснивши on-line електронну ідентифікацію з використанням кваліфікованого електронного підпису, під час якої проводиться процедура встановлення та використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, одночасно проводиться перевірка на наявність електронної адреси користувача, що використовується для листування з контролюючими органами.

Використовуючи загальнодоступну частину «Електронного кабінету» користувач може отримати інформацію в загальнодоступних реєстрах, ознайомитися з актуальними бланками податкової звітності, скористатися інформацією довідників, таких як Класифікатор (клас) видів економічної діяльності (КВЕД), отримати контакти і адреси ЦОПів та регіональних органів Державної податкової служби України, ознайомитись з податковими новинами тощо.

У приватній частині користувачу надано можливість листування з будь-яким органом ДПС, отримати доступну інформацію, створити пакет податкової звітності, подати звітність в режимі реального часу з отриманням квитанції щодо її прийняття, налаштувати нагадування про терміни подання звітності, отримати інформацію про стан розрахунків з бюджетом про податки та збори, сплатити податки, збори, здійснювати пошук чеків, що формуються традиційними реєстраторами розрахункових операцій та електронних чеків, створених новітніми системами.

Впродовж 2019 року послугами «Електронного кабінету» скористались більше 10,5 млн. користувачів, в тому числі тих, що пройшли ідентифікацію у приватній частині («особистий кабінет») близько 2,5 млн. користувачів.

Завдяки розвитку технологічних та електронних систем, запроваджених Державною податковою службою України спілкування та взаємин між податковими органами та громадянами значно спростились, отримання податкових послуг набуло більш масштабного вигляду із залученням все

більшої кількості осіб. Впродовж 2019 року відповідними підрозділами податкової служби України проведено понад 30 тис. семінарів, в яких взяли участь понад 971,6 тис. платників податків та громадян. На семінарах фахівці служби не тільки інформують щодо практичного застосування податкового та митного законодавства, єдиного внеску, а й надають відповіді на актуальні запитання.

Завдячуючи активній масово-роз'яснювальній роботі фахівців податкової служби, все більше платників податків, а платниками податків являються не лише суб'єкти господарювання, а й громадяни, які сплачують податок за землю з фізичних осіб, податок з доходів фізичних осіб, єдиний соціальний внесок тощо, з розумінням ставляться до необхідності вчасної, в повному обсязі сплати, передбачених законодавством податків і зборів.

Слід зазначити, що податкове консультування органами ДПС сприяє збільшенню півня добровільної сплати податкового боргу. Так, у 2018 році добровільна сплата податкового боргу за рахунок роз'яснювальної роботи складала 4938,2 млн. грн., а в 2019 році добровільна сплата зросла майже вдвічі, до 8984,9 млн. грн.

Зросла свідомість громадян щодо необхідності декларування своїх доходів за результатами року. Фахівцями податкової служби щороку проводиться широкомасштабна консультаційна та пропагандистська робота щодо сумлінного ставлення до декларування та сплати доходів отриманих за не основним місцем роботи. Спектр таких доходів досить широкий і громадяни зацікавлені в податкових роз'ясненнях та консультаціях, а основне завдання податківців - таким чином налагодити співпрацю з платниками, щоб деклараційна кампанія була зручною та результативною. У ході деклараційної кампанії за 2019 рік громадянами було подано майже 622 тис. податкових декларацій про майновий стан і доходи та задекларовано загальний дохід у сумі 83624,5 млн. грн., що на 10488 млрд. грн., або на 14,4 відсотків більше ніж у минулому році. Динаміка росту декларування та сплати податкових платежів, що закріплені за фізичними особами розглянемо на рис. 2.4.

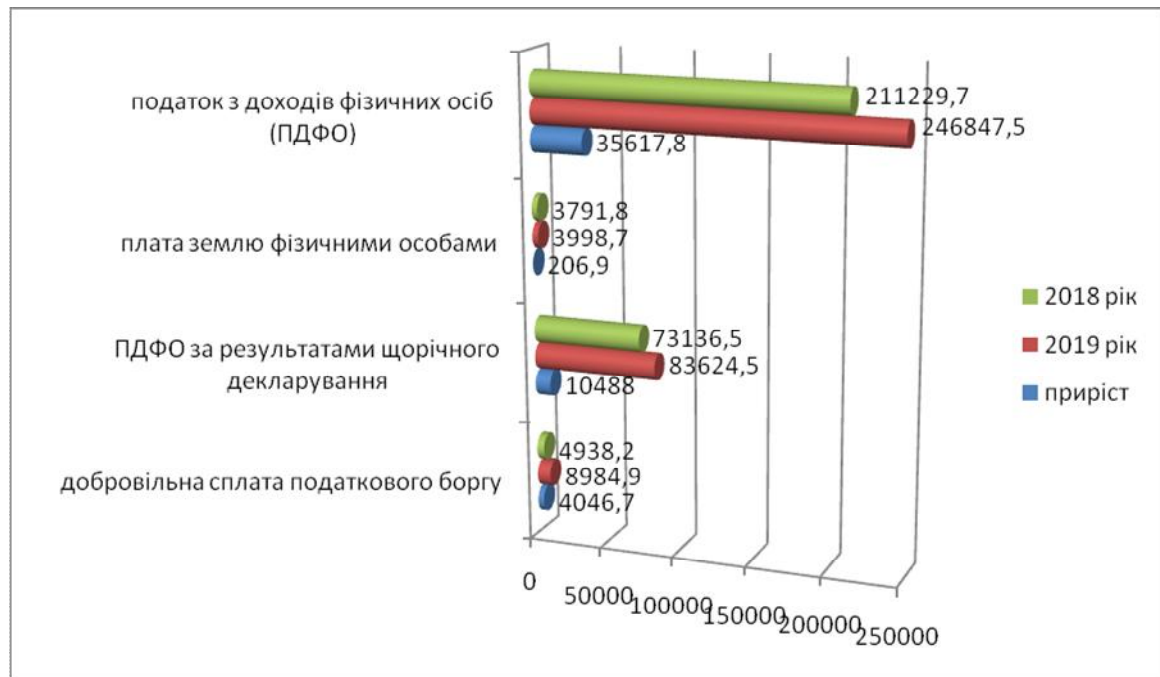

Рис. 2.4. Динаміка росту декларування та сплати податкових платежів, що закріплені за фізичними особами (млн. грн.)

Як видно з даних рисунка найбільший обсяг поступлень від фізичних осіб отримує бюджет від сплати податку з доходів фізичних осіб – 211229,7 млн. грн. та 73136,5 млн. грн. цього ж податку за результатами щорічного декларування у 2018 році. А у 2019 році загальні поступлення цього податку збільшились на 46105,8 млн. грн. або на 16,2%. Плати за землю фізичними особами у 2019 році сплачено на 206,9 млн. грн. більше ніж у 2018 році та склала 105,5 %. Добровільна сплата податкового боргу за рахунок роз'яснювальної роботи зросла у 2019 році на 82% або на 4046,7 млн. грн.

Таким чином, одним із важливих напрямів діяльності Державної податкової служби України є формування високої податкової культури сумлінного платника, що нерозривно пов'язано з інформаційною обізнаністю платника – а це, в свою чергу від рівня податкового консультування в країні.

2.3. Консультаційно-інформаційна діяльність недержавних суб'єктів надання послуг з податкового консультування

Податковий кодекс України регламентує, крім іншого, порядок надання консультаційних послуг державними податковими органами, а проект закону «Про податкове консультування в Україні» сконцентрований на розвитку приватної сфери податкового консультування в Україні та зачіпає окремі права юридичних, адвокатських, аудиторських та інших господарюючих суб'єктів. Відповідно до статті 1 проекту Закону «Про податкове консультування в Україні», цей нормативно-правовий акт покликаний регулювати відносини, пов'язані з діяльністю з податкового консультування, визначає правові, організаційні засади цієї діяльності, правовий статус податкових консультантів України. Положення зазначеного Закону повинні діяти на території України і поширюються на усіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності та видів діяльності. Даний законопроект:

1. Визначає сутність термінів «податкове консультування», «висновок з податкового консультування», «податковий консультант».
2. Формулює правовий статус податкового консультанта.
3. Окреслює повноваження кваліфікаційної комісії податкових консультантів України.
4. Зазначає підстави для проведення податкового консультування.
5. Декламує права та обов'язки податкового консультанта.
6. Встановлює норми та правила податкового консультування.
7. Визначає права та обов'язки юридичних та (або) фізичних осіб, які уклали угоду з надання послуг з податкового консультування.
8. Забезпечує таємницю податкового консультування.
9. Зазначає повноваження громадської організації податкових консультантів України.
10. Засвідчує підстави припинення чинності кваліфікаційного сертифікату податкового консультанта.

11. Окреслює відповідальність податкових консультантів та їх фірм.

12. Наголошує на необхідності страхування під час надання послуг з податкового консультування тощо [39].

Прийняття Закону України «Про податкове консультування в Україні» свідчитиме, що в Україні запроваджується система державного регулювання такого виду діяльності як податкове консультування. На даний час питання податкового консультування є предметом діяльності юридичних, адвокатських, аудиторських та інших господарюючих суб'єктів.

В сучасних умовах податкового консультування в Україні платники податків звертаються за податковою порадою до аудиторських фірм, акцентуючи увагу на перевірці вже здійснених операцій і на цій основі надаються поради щодо бухгалтерського та податкового обліку. Звернення до юридичних компаній стосуються в першу чергу представництва інтересів клієнта в установах суду з податкових питань. До фінансових консультантів звертаються, в загальному, фізичні особи щодо комплексу послуг по кредитуванню, страхуванню, оподаткуванню тощо.

Роль податкового консультування виявляється в результатах виконання його основних функцій, які тісно взаємопов'язані із характером завдань. В контексті цього до функцій податкового консультування відносяться наступні:

- інформування платників податків і податкових агентів;
- підтримка прийняття управлінських рішень з окремих податкових питань;
- підтримка прийняття комплексу управлінських рішень, спрямованих на вирішення проблемних і конфліктних ситуацій;
- аутсорсинг комплексних завдань, пов'язаних з обліком та звітністю тощо [36].

Як відомо, податки – це основа економіки будь-якої країни, тому від ефективної і обґрунтованої податкової системи залежить економічний розвиток держави і суспільства. Інтереси платників податків і держави у питанні сплати податків мають протилежний характер. Так, платник податку намагається

оптимізувати результат своєї діяльності, в свою чергу державі постійно потрібно кошти для виконання своїх функцій у суспільстві, які залучає до бюджету через систему оподаткування, а це протидіє постійному примноженню прибутку платників податків. Треба відзначити, що таку протилежність зумовлюють не лише фіскальні інтереси двох сторін, а й такі фактори як: неосвіченість населення, низький рівень податкової культури, нерозуміння норм законодавства та неоднозначне їх тлумачення, на основі чого можуть виникати різного роду податкові конфлікти.

Отож, постає необхідність створення між платниками податків і владою атмосфери діалогу та взаєморозуміння, що в свою чергу, можливо через інститут податкового консультування в особі податкових консультантів. Податковий консультант виконує роль посередника між державою та платником податків, допомагаючи останньому побудувати ефективну модель бізнесу, максимально мінімізуючи ризики його діяльності в сфері оподаткування, при цьому не виходячи за межі діючого законодавства. Тобто, робота податкового консультанта корисна як для платника, так і для держави, адже податковому консультанту немає необхідності роз'яснювати ту чи іншу норму законодавства, він просто коректно і ефективно застосовує її при наданні послуг по податковому консультуванню.

Саме тому дана професія має викликати інтерес зі сторони держаних органів влади, які можуть забезпечити правову основу діяльності професії податкового консультанта[33]. Робота податкового консультанта вимагає належного рівня освіти та знань не лише в юридичній сфері, а й у фінансовій та економічній. Сьогодні актуальним є підготовка податкових консультантів вищими навчальними закладами економічного та юридичного профілю, що зумовлюється:

—запитами бізнесу на пошук кваліфікованих податкових консультантів (ускладнення та постійна зміна податкового законодавства);

— податкова консультація професіонала містить не лише надання послуг з питань оподаткування, але й допомогу у вигляді оптимальної моделі ведення бізнесу в рамках чинного законодавства;

— отриманням податковим консультантом теоретичних знань у вищому навчальному закладі [40].

В той же час, робота приватних організацій чи консультантів націлена на надання індивідуальних податкових консультацій безпосередньо отримувачу таких послуг. В загальному, до послуг юридичних фірм, які здійснюють податкове консультування належать:

— консультування з питань оподаткування (для юридичних та фізичних осіб, представництв іноземних компаній);

— податкове планування міжнародних структур, українських та міжнародних проєктів, інвестиційних моделей;

— податковий та юридичний аналіз, розробка, оформлення, реєстрація зовнішньоекономічних договорів;

— супровід клієнтів під час податкових перевірок;

— податкова медіація на етапі досудового врегулювання спорів з контролюючими органами;

— супровід спорів з податковими органами в судах, оскарження податкових повідомлень-рішень в адміністративному та судовому порядку;

— трансферне ціноутворення;

— податкове консультування в галузі трудового права і обслуговування приватних клієнтів;

— підготовку та перевірку податкової звітності юридичних і фізичних осіб;

— супровід процесу отримання висновку цінової експертизи; — підготовку юридичних висновків тощо [35].

Однією із найважливіших функцій юридичних фірм є підвищення фінансової грамотності окремих громадян, допомога суб'єктам господарювання в сфері пізнання усіх питань українського податкового законодавства та

податкової практики, в розробці практичних та економічно вигідних рішень. Широкий спектр інноваційних послуг, які надаються в рамках податкової практики, розрахований на мінімізацію ризиків донарахувань податкових зобов'язань та запобігання незаконних дій представників контролюючих органів, а відтак економічного планування та використання як власних коштів так і коштів, задіяних в бізнесі.

Набуття фінансової грамотності шляхом отримання податкового консультування – це невід'ємна частина ведення бухгалтерського та податкового обліку кожного підприємства. Робота бухгалтера з нестандартними, незнайомими ситуаціями, неоднозначне трактування податкового законодавства викликає необхідність в податкових консультаціях. І тут на допомогу і приходить консалтингова фірма – підприємство, що займається професійним консалтингом, а саме надає консультаційні послуги клієнтам (виробникам, продавцям та споживачам) за допомогою спеціально навчених осіб відповідної кваліфікації, здатних визначити, проаналізувати та розробити модель вирішення будь-якої управлінської проблеми [42].

З метою реалізації практичних завдань з удосконалення податкової системи України та актуалізації податкової політики у липні 2001 року була створена всеукраїнська професійна громадська організація - Спілка податкових консультантів України. Спілка має повноправне членство в Європейській конфедерації податкових консультантів (CFE) з 20 вересня 2013 року. Спілка податкових консультантів України (СПКУ) створена з метою захисту економічних, соціальних та інших інтересів членів Спілки, координації та консолідації дій своїх членів у сфері економічних та соціально-трудових відносин та об'єднує на засадах добровільності та рівності громадян України, трудові колективи підприємств, суб'єктів підприємницької діяльності, їх об'єднання та громадські організації за спільними інтересами. СПКУ здійснює свою діяльність на принципах законності, добровільності вступу і свободи виходу, рівноправності членів, незалежності, гласності, самоврядування та відповідальності за виконання прийнятих на себе зобов'язань. Представництва

Спілки податкових консультантів України є в усіх обласних центрах України. Основними завданнями СПКУ є:

- створення сприятливих умов для професійного вдосконалення членів Спілки;
- сприяння пошуку, підтримці та підготовці фахівців у сфері податкового консультування та залучення їх до роботи у Спілці;
- сприяння розробці програм організації, популяризації та поширення ідей ринкової економіки;
- сприяння розвитку міжнародного співробітництва з питань, що входять до завдань Спілки;
- вивчення та узагальнення передового досвіду у сфері податкового консультування та сприяння впровадженню його в практику, зокрема, шляхом внесення пропозицій до органів влади;
- участь членів Спілки в якості спеціалістів (експертів) при розгляді спорів платників податків з податковими органами.

Щоб стати членом Спілки податкових консультантів необхідно мати вищу освіту за фахом економіста, бухгалтера, юриста, письмову рекомендацію про прийом у члени Спілки не менш ніж двох дійсних членів Спілки, ну і звичайно подати письмову заяв за встановленою формою додавши витяг з трудової книжки за останні 5 років роботи.

Слід зазначити, що Спілкою розроблено програму підготовки членів Спілки податкових консультантів України для кваліфікаційного іспиту на отримання сертифіката «Консультант з податків та зборів», який проводиться кваліфікаційною комісією СПКУ. Перелік питань, що входять в програму, в основному стосуються особливостей оподаткування в Україні, функціонування податкової системи України, адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів), діяльності контролюючих органів в сфері оподаткування.

Члени Спілки податкових консультантів України приймають активну участь у підготовці законодавчих пропозицій щодо створення сприятливих

умов для залучення інвестицій в Україну та в проведенні регіональних бізнес-зустрічей з презентацією цих законопроектів.

Крім Співки податкових консультантів в Україні діє громадська організація Палата податкових консультантів (Палата), яка на добровільних засадах, на основі єдності інтересів об'єднує фізичних осіб для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, податкових, соціальних та інших інтересів.

Основним завданням діяльності Палати є розвиток податкової культури, як платників податків так і представників виконавчої гілки влади, вплив на підвищення ефективності податкової системи в Україні, забезпечення розвитку інституту податкового консультування.

Згідно Статуту Палати до основних напрямків її роботи слід віднести:

— організація просвітницької, навчальної, інформаційно-аналітичної, науково-методичної та видавничої діяльності, направленої на розвиток культури сплати та збирання податків;

— утворення єдиного інформаційного простору для членів Палати, заснування засобів масової інформації, розповсюдження інформації для досягнення цілей та напрямів діяльності Палати;

— об'єднання інтелектуальних сил науковців, спеціалістів, експертів у сфері оподаткування з метою обміну досвідом, інформацією про результати досліджень, а також сприяння їх розвитку;

— співробітництво з іншими організаціями, об'єднаннями й спілками, у тому числі з іноземними та міжнародними, з питань захисту інтересів платників податків;

— вивчення позитивного досвіду проведення податкових реформ у країнах світу та популяризація інструментів проведення таких реформ в Україні;

— обмін досвідом між членами Палати в питаннях податкового планування та стимулювання економічного розвитку;

— сприяння захисту прав платників податків шляхом надання консультативної та представницької допомоги, а також шляхом застосування інших юридичних інструментів;

— розробка та передача суб'єктам законодавчої ініціативи законопроектів, які мають забезпечувати зменшення податкового тиску, підвищення ефективності податкової системи, та викликати з боку платників податків повагу до закону та довіру до влади;

— сприяння встановленню діалогу між платниками податків та державною владою, розвитку партнерських відносин між бізнесом та державою;

— участь членів Палати в якості спеціалістів/експертів при розгляді спорів платників податків з фіскальними органами;

— проведення порівняльних досліджень із питань збалансування рівня надходжень до бюджету та державними витратами, оприлюднення результатів таких досліджень;

— стимулювання досліджень щодо впливу оподаткування та державних витрат на економічний розвиток;

— сприяння розповсюдженню інституту незалежних податкових консультантів;

— розвиток податкової медіації. [48]

У червні 2014 року у Києві відбувся Перший Всеукраїнський Форум податкових консультантів, на якому були визначені основні вектори розвитку інституту податкового консультування в Україні та створення платформи для співпраці податкових консультантів України.

Ринок податкових консультантів України представлений рядом організацій, що надають крім іншого, податкові послуги.

Асоціація платників податків України (АППУ) – це неприбуткова та неполітична всеукраїнська громадська організація, що створена на основі добровільності та рівноправності, єдності інтересів для спільної реалізації своїх прав і свобод, з метою представництва і захисту економічних, соціальних інших

інтересів платників податків на місцевому, регіональному, галузевому, всеукраїнському рівнях та з метою координації та консолідації дій своїх членів у сфері соціально трудових та економічних відносин [10].

Аудиторська палата України (АПУ) створена відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність», функціонує як незалежний орган і формується на паритетних засадах шляхом делегування до її складу аудиторів та представників державних органів. Аудиторська палата України складається із двадцяти осіб. Відповідно до вказаного Закону від державних органів до АПУ делегують по одному представнику Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна податкова служба України, Національний банк України, Державна служба статистики України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Рахункова палата України та Державна фінансова інспекція. [16]

Спілка аудиторів України створена з метою служіння суспільству через сприяння розвитку та поширенню професії незалежних аудиторів, підвищення значення професії аудитора в Україні для задоволення економічних інтересів суспільства. Спілка формує імідж аудиторської професії, яка є дуже важливою для розвитку стійкої та сильної економіки України. Рада Всеукраїнської професійної громадської організації (ВПГО) «Спілка аудиторів України» сформована з'їздом для вирішення поточних завдань з управління та організації роботи Спілки аудиторів України в цілому та з метою надання допомоги у вирішенні практичних завдань і питань, які стоять перед окремим аудитором або аудиторською фірмою. Основне завдання Спілки аудиторів України - проведення інформаційної та роз'яснювальної роботи з потенційними замовниками та державними органами з метою розширення сфери участі ВПГО «САУ» у виробленні політики на ринку надання податкових консультацій і формуванні умов діяльності [11].

Всеукраїнська громадська організація «Спілка адвокатів України» є неприбутковою, добровільною, професійною, незалежною всеукраїнською організацією адвокатів України, створеної на засадах рівноправності та професійної незалежності її членів, об'єднує адвокатів для їх професійного розвитку та вдосконалення системи підготовки і підвищення їх професійного рівня, сприяє розвитку адвокатської професії, правосвідомості адвокатів та етичних стандартів поведінки, зміцнення інституту адвокатури в Україні, підвищення його ролі та авторитету в суспільстві, забезпечення захисту законних прав та інтересів її членів. Науково-методична Рада Спілки адвокатів України є консультативним органом, до якого залучаються провідні фахівці з питань, що мають важливе значення для професійної діяльності. Науково-методична Рада надає рекомендації щодо подальшого розвитку адвокатської професійної діяльності, здійснює консультативну та методичну підтримку діяльності Спілки і її членів, здійснює обговорення та формулювання основних проблем розвитку юридичних питань[49].

Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів – це всеукраїнська, недержавна неприбуткова організація, що згуртувала навколо себе понад 2500 фахівців бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту. Основна місія асоціації – сприяння розвитку професії та забезпечення фахового зростання в Україні, захист інтересів професійної спільноти бухгалтерів і аудиторів, піднесення статусу обліку, аудиту і бухгалтерської справи на якісно новий рівень, як у професійному аспекті, так і у сприйнятті їх суспільством[12].

Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ) являється громадською професійною саморегулюючою некомерційною організацією, створеною з метою відстоювання інтересів представників бухгалтерської та аудиторської професій. Завдання Федерації: підвищення рівня професіоналізму фахівців-обліковців, поліпшення іміджу бухгалтерів та аудиторів в суспільстві та покращення якості послуг, що надаються ними. Федерація створена в червні 1996 року на першому З'їзді бухгалтерів та аудиторів України. У вересні того ж року було схвалено Статут Федерації та

zareєстровано у Міністерстві юстиції України. Федерація представлена у всіх регіонах України 27 територіальними відділеннями і на сьогодні є найчисельнішою професійною організацією України. Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів – це єдина організація в Україні, яка представляє професію бухгалтера і аудитора на міжнародному рівні: є членом Міжнародної федерації бухгалтерів, засновником та членом Євразійської ради сертифікованих бухгалтерів та аудиторів. ФПБАУ має угоди про співпрацю з багатьма професійними організаціями Європи [13].

Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів (РНБА) – це неприбуткова організація, яка має на меті об'єднання зусиль бухгалтерів та аудиторів для сприяння реформування та розвитку бухгалтерського обліку та аудиту в Україні з урахуванням процесів Європейської інтеграції, удосконаленню податкового законодавства та захисту законних професійних, соціальних та інших спільних інтересів членів організації [14].

Союз юристів України заснований юридичною громадськістю України на підставі гарантованого Конституцією України права на свободу об'єднання для спільних дій по задоволенню інтересів юристів, залучення їх до активної участі в роботі по розбудові правової держави, формування в Україні громадянського суспільства.

Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України створена з метою об'єднання зусиль членів Федерації для сприяння розвитку та підвищення статусу професій бухгалтера та фінансиста, сприяння розробці нових і вдосконаленню діючих механізмів організації та методології фінансів, бухгалтерського обліку, контролю та аудиту в агропромисловому виробництві. [15].

Висновки до розділу 2.

Досліджуючи розвиток податкового консультування в Україні стає очевидним, що при існуванні двох систем: державного регулювання надання податкових послуг та діяльності недержавних суб'єктів з надання таких послуг, значну перевагу отримують органи державної податкової служби. Діяльність органів ДПС України акцентується на широкомасштабних заходах з метою налагодження партнерських відносин між владою, бізнесом та громадянами. Все більше громадян та суб'єктів господарювання звертаються до органів ДПС за отриманням абсолютно безкоштовних консультацій, тим паче, що надаються вони фахівцями високого рівня на основі офіційних податкових роз'яснень. Дуже зручно та комфортно скористатись електронними продуктами податкового консультування, що з року в рік розробляються та вводяться в експлуатацію Державною податковою службою України. Особливо важливо отримання безконтактних податкових консультацій сьогодні, в період карантину 2020 року.

В той же час, недержавні суб'єкти надання податкових послуг здійснюють свою діяльність лише на платній основі і загалом обмежуються суто аудиторськими або юридичними послугами. Звернення до аудиторських фірм акцентуються на перевірці вже здійснених операцій і на цій основі надаються поради щодо бухгалтерського та податкового обліку, бухгалтери переважно надають послуги по веденню бухгалтерського обліку, послуги юридичних компаній стосуються в першу чергу представництва інтересів клієнта в установах суду з податкових питань.

Діяльність професійних податкових консультантів в Україні поки ще не характеризується високими показниками активності та ефективності.

Брак конкуренції на українському ринку податкових послуг не дає можливості його розвитку. Об'єктивна потреба звернення до консультантів виникає лише в умовах високої конкуренції, коли неправильно прийняте управлінське рішення суб'єкта господарювання може призвести до критичних наслідків.

Функціонування професійних податкових консультантів вимагає від сьогодення активнішої співпраці безпосередньо з платниками податків та громадянами. Це дасть змогу покращити сервіси надання податкових консультацій на принципах формування податкової обізнаності та податкової культури.

Прийняття закону, який би регулював ринок податкового консультування певною мірою означатиме, що в Україні запроваджується система державного регулювання такого виду діяльності. Питання податкового консультування, яке є предметом діяльності юридичних, адвокатських, аудиторських та інших господарюючих суб'єктів доцільно конкретизувати та закріпити права зазначених суб'єктів в сфері податкового консультування та узгодити такі права з положеннями та нормами профільних Законів про діяльність зазначених суб'єктів.

Вітчизняний ринок послуг з податкового консультування має значні перспективи. На етапі розбудови інституту податкового консультування в Україні важливо визначити законодавчі основи його функціонування, зокрема слід поєднати державне регулювання із системою саморегулювання ринку податкових послуг, чітко визначити місце та роль податкових консультантів у їх відносинах з платниками податків і контролюючими органами.

РОЗДІЛ 3.

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО ГРАМОТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

3.1. Світовий досвід податкового консультування та можливості його використання в Україні

Розвиток податкового консультування в Україні в значній мірі ґрунтується на світовому досвіді надання консалтингових послуг. Орієнтиром у формуванні та розвитку ринку податкового консультування може стати позитивний досвід зарубіжних країн.

Для правового регулювання та організації податкового консультування в ряді країн Східної та Центральної Європи характерно як державне регулювання, так і саморегулювання. Основним нормативним положенням для діяльності податкових консультантів у кожній з цих країн є спеціальний закон про податкове консультування. Ці закони регламентують умови і порядок допуску до професії податкового консультанта, їх права та обов'язки по відношенню до клієнта і держави, а також визначають умови створення, завдання та принципи дії професійних об'єднань податкових консультантів.

До організацій, які мають право надавати податкові консультаційні послуги, законодавством різних країн пред'являються певні вимоги. Як правило, такі консультації можуть надавати повні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю, включаючи ті з них, які створюються представниками таких професій, як юристи, податкові радники тощо, компанії з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства.

В Нідерландах законодавство про податковий консультуванні відсутня, це не означає, що консультації щодо оподаткування не даються. Потреба в них є, отже, є і податкові консультанти. Їх діяльність не регулюється законом. Голландські податкові консультанти об'єднані в саморегульовані організації, які встановлюють вимоги до консультантів, умови і стандарти консультування і стежать за їх дотриманням. Функціонують чотири великі організації, що

об'єднують податкових консультантів: Голландська асоціація податкових радників, Голландська федерація податкових радників, Голландська колегія податкових радників, Голландське суспільство податкових радників. Кожна з цих організацій має свої внутрішні кодекси або статuti поведінки, працюють дисциплінарні та апеляційні колегії. Для вступу в ці організації потрібно, як правило, університетська ступінь, членство в організаціях є персональним, член однієї з організацій не може вступити в іншу. Відмітна особливість голландських організацій, що об'єднують податкових консультантів, полягає в їх спільному з державними органами участі в обговоренні актуальних питань оподаткування - від нового законодавства до питань взаємовідносин з платниками податків.

У Німеччині членами керуючого органу фірми, менеджерами, членами повного товариства можуть бути податкові консультанти, а також юристи, бухгалтери та аудиторі, але їх число не повинно перевищувати число податкових консультантів. Весь капітал повинен знаходитися в руках податкових консультантів, юристів, бухгалтерів, аудиторів і не може належати іншим особам.

Слід зазначити, що страхування відповідальності податкових консультантів набуває все більшого поширення і є обов'язковою вимогою в Австрії, Німеччині, Франції.

У Польщі особами, які займаються податковим консультуванням, можуть бути юридичні особи у вигляді Товариства з обмеженою відповідальністю та Акціонерного товариства з умовою, що більше половини їх членів представлені податковими консультантами [58].

У Словаччині податкове консультування дозволяється також і товариствам податкових консультантів, три чверті складу яких повинні складати представники професії. У Чеській та Словацькій Республіках відповідний закон існує з 1992 року. У законі Чеської Республіки відсутнє право юридичних осіб займатися податковим консультуванням. Однак багато податкових консультантів все ж об'єднуються для спільного здійснення

діяльності. При цьому носіями прав і обов'язків з податкового консультування є не саме об'єднання, а її члени [59].

При розмаїтті форм податкового консультування суть його у всіх країнах визначається однаковою чином. Вона полягає в наданні клієнтам послуг у вигляді консультацій у системі оподаткування, куди при бажанні включено виконання всіх похідних, наприклад, ведення бухгалтерського обліку та податкової документації, складання необхідних декларацій тощо

У різних країнах пред'являються різні вимоги до рівня кваліфікації кандидата в податкові консультанти. У Польщі потрібна вища освіта, а також стаж роботи податкового консультанта або в податковій службі не менше двох років. У Чеській Республіці претендент повинен мати вищу освіту за будь-якої спеціальності мінімум на рівні бакалавра. Стаж роботи не обов'язковий, але рекомендується. У Словаччині необхідно вищу освіту і п'ятирічний стаж роботи в галузі економіки. Цей строк для осіб, які отримали практичні навички в якості асистента податкового консультанта, скорочується до трьох років, а для тих, хто має вищу освіту економіста чи юриста стаж роботи не обов'язковий. У Німеччині та Австрії вимоги більш жорсткі. Претендент на посаду податкового консультанта в Німеччині повинен мати вищу освіту в галузі економіки чи права та дворічний або трирічний стаж роботи у податкового консультанта або в податковій службі. Також можуть стати податковими консультантами особи, які не мають вищої освіти, але пропрацювали, не менше десяти років у податкового консультанта або в податковій службі.

Практично в кожній європейській країні для претендентів на посаду податкового консультанта існує випробувальний іспит. До складу екзаменаційної комісії входять представники фінансово-податкових органів та професійного об'єднання. У Польщі, де склад комісії чітко обумовлений законом, включаються ще й представники Верховного адміністративного суду та науки. Вирішальним голосом в комісії завжди володіє сторона виконавчої влади. Зміст і порядок проведення іспиту в Польщі та Чеській Республіці

встановлюється самою комісією, а в Словаччині професійним об'єднанням за погодженням з Міністерством фінансів. У Польщі та Чеській Республіці законом передбачено винятки від необхідності складання іспиту. Насамперед, це стосується осіб, які набули статусу податкового консультанта в іншій європейській країні - члені Євросоюзу [58]. У Словаччині, де законом не передбачено винятків, таке право впливає з відповідних, що стоять над національними законоположеннями, директив Європейського союзу [59].

В багатьох країнах законодавчо встановлено загальні обов'язки податкового консультанта. Перш за все це дотримання інтересів клієнта на основі закону і взаємною домовленістю, конфіденційність діяльності, відповідальність за завдану шкоду при обов'язковому страхуванні від такого збитку.

В польському законодавстві також передбачається обов'язок постійного підвищення кваліфікації, а в Словаччині підкреслюється необхідність незалежного виконання діяльності. Разом з тим обов'язки податкового консультанта можуть безпосередньо впливати з інших правових норм і актів.

Що стосується прав податкових консультантів, то серед них можна виділити право податкових консультантів виступити в якості уповноваженого клієнта в його податкових справах, право зарахування до себе на службу співробітників, які не є податковими консультантами, на основі трудового договору або право на розірвання договору з клієнтом при наявності на це поважних причин.

На основі законів про податкове консультування в розглянутих країнах створені професійні об'єднання, які об'єднують усіх податкових консультантів в обов'язковому порядку. У Польщі таке об'єднання називається «Центральна Палата податкових консультантів» [58], в Чеській Республіці воно отримало назву «Палата податкових консультантів Чеської Республіки», а в Словаччині «Словацька Палата податкових консультантів» [59].

Палати на основі законодавства, можуть самостійно приймати нормативні положення, що роз'яснюють і уточнюють вимоги закону, а також

встановлювати додаткові, що не суперечать закону, правила виконання діяльності в сфері податкового консультування.

Органами професійних об'єднань в європейських країнах є періодичні та позачергові з'їзди податкових консультантів, центральна рада податкових консультантів або президія палати, ревізійна комісія, дисциплінарний суд або дисциплінарна комісія.

Слід зазначити, що не всі розвинені країни Європи йдуть шляхом чіткої регламентації діяльності податкових консультантів. Відповідні закони існують у таких країнах, як Німеччина, Польща, Чехія, Словаччина, Франція та деяких інших. Саморегулювання ринку податкового консультування запроваджено у Великобританії, Швейцарії та Бельгії. У цих країнах керівну роль відіграють профільні організації податкових консультантів, які й регулюють діяльність ринкових гравців. Ринок податкового консультування в Україні перебуває на початковій стадії формування. І саме тому перебуваючи на шляху подальшої євроінтеграції Україна повинна запозичити досвід зарубіжних країн та пристосувати його до власних реалій, враховуючи перспективи зростання попиту на такий вид послуг як податкове консультування в умовах ринкової економіки.

Вивчення та застосування зарубіжного досвіду регулювання податкового консультування стає все актуальнішим в створенні стабільного і професійного ринку податкового консультування в Україні.

Формування консалтингу в Україні на даний час можна визначити як епоху навчання. Тому так важливо вивчити та застосувати в Україні позитивний досвід розвитку податкового консультування зарубіжних країн.

Інтеграція України у світову економіку передбачає вирішення питання щодо якісного обслуговування бізнесу. У підприємств виникають проблеми із пристосуванням до економічної системи європейського типу. З'являється потреба в підвищенні конкурентоспроможності підприємств за допомогою передових технологій. Все це, з урахуванням швидкої пристосованості

вітчизняних підприємств до змін, потребує надання професійної підтримки в процесі управління діяльністю підприємства.

Розвиток податкового консультування в Україні залежить від певних факторів, які стримують його стрімкий розвиток, це:

— низький рівень податкової культури вітчизняних платників податків, суб'єктів господарювання та громадян;

— відсутня культура консультування, так як консалтинг будь-якого напрямку абсолютно не регламентований;

— низький рівень управлінської культури вітчизняних суб'єктів господарювання, які не хочуть усвідомлювати, що успішні організаційні рішення вимагають високої компетенції та глибоких спеціалізованих знань, за якими потрібно звернутись до незалежного консультанта.

Опираючись на досвід зарубіжних країн Україні необхідно якомога швидше прийняти закон, який би регламентував діяльність вітчизняних податкових консультантів. Проект такого закону був поданий до Верховної Ради України ще у 2008 році [20], проте він містить ряд недоліків і потребує вдосконалення орієнтовано до сучасних вимог ринку. Саме тому, найважливішим завданням на сьогодні є подолання перешкод розвитку ринку податкових консалтингових послуг за допомогою його державного регулювання і чіткого визначення місця та ролі податкових консультантів у їх відносинах з платниками податків і органами контролю.

3.2. Шляхи формування фінансово грамотної особистості.

В умовах сьогодення фінансова грамотність особистості набуває все більшої актуальності. Кожна людина, особливо молода людина, бажає досягти успіхів у житті, стати заможною людиною, займатися бізнесом та організувати успішну власну справу, ефективно управляти власними фінансами та сімейним

бюджетом. Для того, щоб усі ці бажання виконалися необхідно бути фінансово грамотною особою, інакше досягти успіхів не вдасться.

Вміння управляти своїми фінансами, розуміти що таке гроші, і як правильно ними користуватись і розподіляти, як примножувати капітал та уникнути ризиків кризових ситуацій і є фінансовою грамотністю.

Навики фінансової грамотності допоможуть не лише досягти зростання матеріальних статків та фінансового благополуччя, але й зберегти його. Фінансово грамотна особа добре зорієнтується в будь якій фінансовій ситуації, зуміє правильно вибрати доступний банківський продукт, проаналізувати умови отримання позики та її фінансову ефективність, розумно використати та розпорядитися грошима.

Фінансово обізнані громадяни можуть прийняти відповідальні фінансові рішення і почуватися більш захищеними, адже ефективніше та розсудливіше користуються фінансовими послугами, піклуються про особистий фінансовий добробут і фінансову незалежність, завчасно створюють певний капітал на випадок кризових ситуацій. Звичайно, фінансова грамотність не є гарантією отримання надзвичайних доходів, але є одним з важелів фінансової стабільності і забезпеченості.

У багатьох країнах світу, таких як США, Великобританія, Канада, Нідерланди, Австралія, Нова Зеландія багато зусиль спрямовується на підвищення фінансової грамотності населення. Найкращі практики об'єднуються під егідою потужних міжнародних організацій: Світового Банку, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та інші. ОЕСР систематично проводить дослідження рівня фінансової грамотності дорослого населення та молоді. З метою загального підвищення рівня фінансової грамотності цією організацією створено спеціальну онлайн-платформу «Міжнародна мережа з фінансової освіти» для спілкування представників різних країн з питань розробки стратегій фінансової грамотності.

ОЕСР визначає фінансову грамотність як "комплекс знань, вмінь, навичок, ставлення та поведінки людини, необхідних для ухвалення важливих фінансових рішень та для досягнення особистого фінансового добробуту"[56].

В загальному розумінні фінансова грамотність – це те, як ми ставимося до грошей, управляємо фінансами, плануємо майбутнє.

За даними Світового банку, 44 країни світу схвалили стратегію фінансової грамотності, а у 27 країнах такий документ знаходиться на етапі розробки[60].

Організація економічного співробітництва та розвитку спільно з Агентством США з міжнародного розвитку проводить дослідження рівня фінансової грамотності населення у різних країнах світу. Згідно їх дослідження «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні», проведеного у 2018 році, індекс фінансової грамотності населення України становить 11,6 з можливих 21. Індекс фінансової грамотності українців знаходиться приблизно на одному рівні з показником Польщі – найнижчим значенням індексу фінансової грамотності серед 30 країн, які брали участь в опитуванні[3]. Найвищий рівень фінансової грамотності виявився у громадян Франції, Фінляндії та Норвегії. В цих країнах він становить 14,9 і по всіх показниках вищий ніж середній бал опитування ОЕСР. Проте, й тут він не досяг найвищого рівня, що свідчить про проблему отримання якісних фінансових знань та навиків в усьому світі. Найбільш фінансово обізнаними виявилися громадяни Гонконгу, Китаю та Кореї. В кожній з цих країн бал по фінансових знаннях досяг відмітки 5,8.

Результати дослідження підтверджують необхідність активізації роботи у сфері фінансової грамотності на національному рівні, здобуття необхідних знань та навичок щодо управління особистими фінансами ще під час навчання у школі та в закладах вищої освіти. Виникає необхідність формування фінансової культури у дітей та молоді. Середні та вищі учбові заклади повинні зосередитись на вихованні, розвитку, накопиченні, практичному застосуванні навичок і вмінь управління особистими фінансами.

Таблиця 3.1

Індекси фінансової грамотності в окремих країнах світу

	Індекс фінансової грамотності	Бали за фінансову грамотність		
		фінансові знання	ставлення до фінансової грамотності	фінансова поведінка
Встановлений найвищий рівень фінансової грамотності	21	7	5	9
Середній бал, опитування ОЕСР	13,2	4,6	3,2	5,4
Франція, Фінляндія, Норвегія	14,9	4,8	3,5	6,6
Гонконг, Китай, Корея	14,6	5,5	3,1	6,0
Середній бал, сусідні країни	12,1	4,3	3,0	4,8
Україна	11,6	4,0	2,4	5,2

Проведене опитування продемонструвало, що українці виявляють великий інтерес до фінансової грамотності та підтримують ідею створення стратегічної програми підвищення її рівня. Вони прагнуть, щоб діти ще зі школи вчилися розпоряджатися коштами та набували навичок економного ведення власного господарства. Разом з тим українці неохоче ставляться до розмов про гроші, вважаючи цю тему незручною. Це важливо, оскільки важко підвищити фінансову грамотність, якщо людям незручно говорити про гроші. В той же час небагато людей можуть похизуватись глибокими навичками фінансової грамотності, в загальному громадяни не звикли постійно думати про фінансове благополуччя, планувати доходи і витрати на тривалий період.

Формування фінансової грамотності потребує системного підходу, який повинен скоординувати та об'єднати зусилля державних органів, бізнесу та громадянського суспільства, спрямовані на підвищення фінансової грамотності,

на розвиток фінансової освіти, на зміцнення захисту прав споживачів фінансових послуг. Для того, щоб підвищити рівень фінансової грамотності населення, необхідно ще з дитинства привити дитині необхідні навички. І в цьому сенсі великого значення набувають шкільні програми навчання, впровадження курсу фінансової грамотності у вищих учбових закладах, інтеграцію фінансового складника у зміст інших навчальних предметів, організацію позашкільної діяльності.

Формування фінансової грамотності розпочинається з планування сімейного бюджету, вироблення стратегії реалізації потреб життєвого циклу, становлення культури фінансової поведінки. Підвищуючи свою фінансову грамотність людина отримує можливість оволодівати сучасними економічними і фінансовими знаннями та використовувати їх у формуванні власного бюджету чи власній справі, набуває знань в сфері фінансових та банківських послуг, у плануванні доходів і видатків сімейного бюджету, набуває навиків оцінити ефективність використання власного бюджету, визначати ризики та використовувати на практиці основні банківські послуги, розраховувати пенсійні й інші соціальні виплати.

Фінансово грамотна особа повинна володіти певними знаннями у функціонуванні фінансового ринку, розуміти природу та функції грошей, розуміти необхідність повноти сплати податків, орієнтуватись в банківських продуктах, зрозуміти відповідальність перед фінансовими установами і навпаки. Отримавши необхідні знання, особою набуваються навички – уміння знайти оптимальне вирішення фінансової задачі, вчасно знайти потрібну інформацію на фінансовому ринку, ефективно скористатись кредитними можливостями тощо.

Налагоджена система освітніх програм дасть можливість сформувати фінансову грамотність дітей та учнів, тим самим забезпечивши майбутній розвиток економіки. Процес формування фінансово грамотного населення сприятиме зростанню добробуту кожного громадянина зокрема і держави в цілому, дозволить розширити можливості громадян більш ефективно

використовувати власні кошти, зберегти та примножити власні накопичення, вибрати пенсійні плани, підвисити податкову культуру.

Висновки до розділу 3

Дослідження вітчизняного і зарубіжного досвіду організації податкового консультування показало, що в Україні формується ринок податкового консультування з вираженим вектором регулювання цього ринку відповідним законом. Стає зрозумілим, що в Україні, як і в більшості економічно розвинених країн податкове консультування може здійснюватися тільки спеціально уповноваженими законодавством особами. У тій чи іншій формі держава повинна взяти під контроль податкове консультування як один з важелів створення умов для зростання особистого добробуту українців і як наслідок економічного розвитку всієї країни.

Використовуючи досвід зарубіжних країн, стає зрозумілим, що вдосконалення та розвиток податкового консультування в Україні повинно здійснюватись шляхом законодавчого визначення інституту податкового консультування та налагоджена тісна взаємодія суб'єктів податкових консультантів з державними органами.

Досвід країн, що використовують державне регулювання ринку податкового консалтингу та систему саморегулювання такого ринку доводить, що обидві системи розвитку податкового консультування можуть бути успішними.

Особливу увагу слід приділити законності надання податкових консультацій. Такі послуги повинні надаватись лише особами – професіоналами, які отримали спеціальну освіту у вищому навчальному закладі та в рамках додаткової професійної освіти. Діяльність в сфері податкового консультування повинна проводитись на законних підставах за наявності ліцензії, чи сертифікату

Рівень розвитку податкового консультування напряду впливає на рівень росту податкової грамотності населення. Як було зазначено вище, органами державної податкової служби ведеться активна масово – роз’яснювальна робота серед усіх верств населення, особливо серед молоді. Саме молодь віком від 8 до 24 років є головною цільовою аудиторією та повинна виступити агентом змін на краще у фінансовій грамотності. Фокус на молодь диктує нові підходи до навчання, отримання знань та навичок фінансової грамотності.

ВИСНОВКИ

Головна мета податкового консультування проявляється у формулюванні обґрунтованих роз'яснень та вмінні донести інформацію щодо раціональних підходів вирішення завдання чи ситуації, визначення шляхів і способів їх реалізації. Необхідність змінити підходи до взаємовідносин між платниками податків та Державною податковою службою України, підвищення рівня добровільності сплати податків, набуття фінансової грамотності та податкової культури покладається на сферу податкового консультування. Між державою і громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю або сплачують податки і збори, повинен бути чіткий законодавчо передбачений розподіл з приводу того, кому, скільки, з джерел надходжень дістанеться під час виконання перерозподільної функції оподаткування. В цьому і полягає фінансова грамотність.

Однак попит на консалтингові послуги з питань оподаткування, що надаються великою кількістю українських компаній залишається низьким. Основні причини низького попиту:

- нерозуміння важливості консалтингу в досягненнях у бізнесі;
- недостатній рівень поінформованості про сутність консалтингу та консалтингових послуг;
- зниження ділової активності підприємств;
- відсутність гарантій ефективних результатів після консультування;
- відсутність реальної, правдивої інформації про консультаційні фірми;
- сумнівне ставлення до виконання вимог конфіденційності інформації, яка надається для консалтингу.

Особливо важливими, в цьому сенсі, для сучасної консалтингової компанії стають такі складові успішної діяльності:

- навчання консультантів співпраці з клієнтами,
- створення своєї методології, індивідуальних продуктів, які пропонуються на українському ринку,

- створення репутації компанії.

Ці складові відіграють особливу роль при виборі клієнтів консалтингової фірми. Консалтингові компанії повинні вміти доносити до користувача послуг необхідність інтелектуальної праці, фінансової грамотності, які потрібно постійно оновлювати, розвивати та здійснювати пошук нових тенденцій розвитку [41].

Принциповим є питання захисту інтересів отримувача послуг податкового консультування від професійних помилок приватного податкового консультанта. Такий захист слід забезпечити комплексно: як з боку держави шляхом нормативного регламентування прав та обов'язків податкових консультантів, так і з боку недержавних саморегулюючих організацій. Зараз в Україні існує лише цивільно-правова або майнова відповідальність податкового консультанта перед клієнтом, яка виникає внаслідок порушення умов договору про надання консультаційних послуг.

Перелічені проблеми свідчать про необхідність як найшвидше прийняти закон, який би регулював відносини на ринку податкового консультування, надав суб'єктам господарювання які надають послуги з податкового консультування юридичного статусу. Незаконна діяльність у сфері податкового консультування повинна, за прикладом законодавства інших країн, каратися системою штрафів. Законом повинно бути передбачено добровільне страхування відповідальності податкового консультанта, що є необхідною умовою для ведення діяльності з податкового консультування. Законодавчо необхідно обумовити порядок отримання ліцензії, свідоцтва або сертифікату на право надання послуг з податкового консультування.

Особа яка звернулась до податкового консультанта повинна отримати практичні рекомендації та пропозиції щодо мінімізації ризиків чи помилок у своїй діяльності, можливість розробки та впровадження рішень, які спрямовані на підвищення рівня безпеки своїх активів, можливість розробки податкових стратегій своєї діяльності та напрямів її розвитку.

Кошти, гроші, оподаткування та всі пов'язані з ними процеси відіграють в житті кожної людини значну роль, а тому можливість отримання неупереджених, якісних, надійних і своєчасних податкових консультацій важливий фактор для життєдіяльності платників податків і пересічних громадян. Ось чому для українського ринку податкового консультування відкриваються великі перспективи і потенціал їх є досить великим. Визначальним завданням з подолання перешкод розвитку ринку консалтингових послуг з питань оподаткування можна назвати розвиток державного регулювання трьохсторонніх відносинах між платниками податків, фіскальними органами та податковими консультантами з врахуванням позитивних моментів зарубіжного досвіду.

Розвиток ринку податкового консультування активізує процес формування фінансової грамотності населення. А відтак необхідно розробити стратегію формування та розвитку фінансової грамотності в Україні.

І перш за все треба змінити податкову та фінансову культуру громадян. Фінансової грамотності потрібно навчати ще з дитинства. Держава повинна надати кожному громадянину знання, навички та сформувати відношення необхідні для забезпечення відповідальної фінансової поведінки, підвищення фінансової інклюзії українців. Основну ставку необхідно зробити на молодь, яка проявляє великий інтерес до фінансової грамотності та активно включається в процес освоєння навичок фінансової грамотності, охоче навчає батьків, родичів, друзів правильної фінансової поведінки.

Отже, фундамент фінансових знань необхідно закладати дітям ще з шкільних років, виховувати нову фінансову поведінку для фінансового добробуту кожного громадянина та країни в цілому. Завдяки отриманим знанням кожен громадянин вмітимуть складати власний бюджет, відповідально ставитися до власних фінансових рішень, планувати свої доходи і витрати, заощаджувати, контролювати свої фінансові рахунки, розсудливо використовувати кредити та управляти боргами.

Проте фінансова грамотність потрібна у будь-якому віці. Діти отримують уявлення про цінність грошей, навички планування доходів, витрат і заощаджень. Молодим людям, отримані знання та навички допоможуть вирішити проблеми оплати за навчання, придбати житло шляхом залучення та ефективного управління кредитними ресурсами. Дорослим громадянам фінансова грамотність допоможе ефективно управляти власними коштами, розрахувати домашній бюджет, співвідношення між заощадженнями та споживанням, оцінити ризики та прийняти правильне рішення щодо інвестування заощаджень, спланувати своє пенсійного забезпечення.

Підвищення рівня фінансової грамотності громадян України потребує проведення послідовної державної політики у цій сфері та підвищеної уваги зі сторони учасників фінансового ринку. Тільки забезпечення комплексного підходу до формування фінансової грамотності громадян підвищить ефективність заходів, спрямованих на вирішення цього питання. Запровадження в Україні загальнодержавних заходів із підвищення фінансової грамотності населення створить сприятливі умови для зміцнення добробуту населення, формування фінансової культури, залучення громадян на фінансові ринки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башкирова Н.Н., Сугрובה Е.Б. Основы налогового консультирования: учеб. пособие / под.ред. Л.И. Гончаренко. М.: Магістр, 2010. 178 с.
2. Бейч Э. Консалтинговый бизнес: основы профессионализма / Э. Бейч; пер. с англ. СПб. : Питер, 2006. 272. С. 199.
3. Буссе Р. Опыт Германии по информационному взаимодействию финансово-налоговых органов и налоговых консультантов. URL: <http://www.nalogforum.ru/php/content.php?id=767>
4. Буссе Р. Податкове консультивання і його громадська вигода: досвід Німеччини/URL: http://oriental-group.com.ua/news-read_ua.php?id=37
5. Габрелян А.Ю. Поняття та сутність дефініції «податкове консультивання». *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 59. С. 270-276.
6. Грейнер Ларри. Схемы организационных изменений. *Harvard Business Review*, май-июнь 1967, С. 119–120.
7. Гудков Ф.А. Об организации рынка услуг по налоговому консультированию. *Ваш налоговый адвокат*. 2007. №7. С. 12-14.
8. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Даниленко Ю. В. Розвиток податкового консалтингу в Україні. *Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів* : Збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 31 жовтня 2013 р.) / Міністерство доходів і зборів України, Національний університет державної податкової служби України, Науково-дослідний центр з проблем оподаткування. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. С. 144–147.
- 10 Інформація з офіційного сайту Асоціації платників податків України. URL: http://www.appu.org.ua/pro_APPU/Misiya_meta_ta_zavdannya_APPU/

11. Інформація з офіційного сайту ВПГО «Спілка аудиторів України». URL: <http://spilka-audit.org.ua/index.php>
 12. Інформація з офіційного сайту Української асоціації сертифікованих бухгалтерів і аудиторів URL: <http://www.uasaa.org/pro-uasba/opis-asotsiatsiji>
 13. Інформація з офіційного сайту Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України. URL: <http://www.ufraa.org/about/>
 14. Інформація з офіційного сайту Ради незалежних бухгалтерів та аудиторів. URL: <http://rnba.com.ua/Ua/zagalni/>
 15. Інформація з офіційного сайту Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України. URL: <http://federation.faaf.org.ua/pro-federatsiyu.html>
 16. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993 р. №3125-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
 17. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2013 р. №2939-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
 18. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
 19. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. №2657-XII/. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
 20. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/166710.html>
 21. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/166710.html>
 22. Звіт про підсумки діяльності Державної податкової служби України за 2019 рік. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/409589.html>
 23. Золковер А. О. Фінансова грамотність населення як основа фінансово–економічної безпеки держави. URL: https://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/Zolkover_7.pdf
-

24. Кізима Т.О. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. URL:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=QoZJOGQAAAAJ&hl=ru>

25. Крисоватий А. І. Планування та прогнозування податкових надходжень : навч. посіб. / А. І. Крисоватий, А. Я. Кізима, В. В. Маслій. Тернопіль : Економічна думка, 2011. 260 с.

26. Лист ДФС України від 30.09.2015 р. № 20716/6/99-99-10-03-02-15 «Щодо статусу консультацій у Загальнодоступному інформаційно-довідковому ресурсі». URL: <http://zpl.com.ua/content/status-konsultats%D1%96i-u-zagalnodostupnomu-%D1%96nformats%D1%96ino-dov%D1%96dkovomu-resurs%D1%96>.

27. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

28. Офіційний сайт Європейської Конфедерації податкових консультантів (Confédération Fiscale Européenne). URL: <http://www.cfe-eutax.org/about>

29. Наказ Міністерства юстиції України від 29.10.2018 р. №3373/5 «Про затвердження Порядку ведення Довірчого списку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1221-18#Text>

30. Офіційний сайт Палати податкових консультантів України. URL: <http://www.ppk.org.ua>

31. Письменний В.В. Податкова культура в умовах демократизації суспільства. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2005. №10. С. 231–239.

32. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

33. Ткачик Ф.П. Податкове консультування. Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 252 с.

34. Податковий консультант URL: <https://nalogikz.kz/page/552.html>

35. Податкове планування та консультування. податкові спори / Юридична фірма «U&G PARTNERS». URL: <http://www.ugp.com.ua/ua/practice/taxlaw.html>
36. Проблемы становления и пути развития налогового консультирования. URL: <http://www.mirkin.ru/docs/articles05-025.pdf>
37. Проблеми розвитку податкової політики України та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю.Б. Іванова. Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. 448 с.
38. Про податкове консультування в Україні: проект Закону України від 10 липня 2008 р. № 2745. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF24900A.html
39. Процесне консультування. URL: https://www.outsourcing.in.ua/consulting_2.html#:~:text=%D0%9F%D1%80%
40. Професія податкового консультанта: необхідність чи вимога часу? / Інформація з офіційного сайту Палати податкових консультантів України. URL: http://www.ppk.org.ua/profesia_podatkovogo_konsultanta_neobhidnist_chy_vymoga_chasu.html
41. Притуляк Н.С., Баховко В.Ю., Чапран Ю.О. Особливості розвитку консалтингових послуг в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*: Серія Економіка. 2015. Вип. 1(3). С. 115-119.
42. Ринок консалтингових послуг. Його становлення та розвиток в Україні.: URL: <http://www.management.com.ua/consulting/cons002.html>
43. Скотт А. Как управлять переменами: Change Management глазами специалиста. URL: <http://www.hrc.com.ua/content/articles/index.php?article=5571>
44. Смірнова О.М. Податкове консультування: зміст і стан розвитку. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2011. № 2 (53). С. 84-90.
45. Смірнова О.М. Організаційно-правове регулювання податкового консультування : зарубіжний досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 8 (111). С. 47- 52.
46. Смовженко Т.С. Фінансова грамотність. Підручник. URL: <https://pfin.com.ua/wp-content/uploads/2012/07/Finansovaya-gramotnost.-Uchebник.pdf>

47. Статут спілки податкових консультантів України URL: <http://www.taxadvisers.org.ua/statute.html>
48. Статут громадської організації «Палата податкових консультантів» / Протокол №1 від 17 червня 2013 року. URL: <http://www.ppk.org.ua/uk/charter>
49. Статут Всеукраїнської громадської організації «Спілка адвокатів України» від 19 листопада 2011 р. URL: <http://cau.org.ua/>
50. Ткачик Ф.П. Організаційно-правове забезпечення податкового консультування в Україні, Польщі та Чехії. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 3. С. 155-163.
51. Управленческое консультирование. Введение в профессию / Под ред. М. Кубра; пер. с англ. [4-е изд.]. М. : Планум, 2004. 976 с.
52. Центри обслуговування платників податків / Інформація з офіційного сайту Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/tsentriobslugovuvannya-platnikiv-poda>
53. Цимбалюк І. О. Податкова культура, як фактор дієвості податкових реформ. *Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика*: матеріали XVII Міжн. наук.-практ. конф. (29-30 травня 2012 р.) / відп. ред. Л.Г. Ліпич. Луцьк: Волинська мистецька агенція „Терен”, 2012. С. 225-227.
54. Юрій С.І., Кізима Т.О. [Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності.](https://westudents.com.ua/glavy/100911-122-teoretichn-osnovi-fnansv-domogospodarstv.html) URL: <https://westudents.com.ua/glavy/100911-122-teoretichn-osnovi-fnansv-domogospodarstv.html>
55. Study into the Role of Tax Intermediaries / OECD. URL: <http://www.oecd.org/tax/administration/39882938.pdf>
56. OECD (2018). OECD/INFE Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. P.4. URL: <http://www.oecd.org/financial/education/2018-INFE-FinLit-Measurement-Toolkit.pdf>
57. [OECD \(2019\). OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. P.8.](https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf) URL: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

58. Ustawa o doradztwie podatkowym z dnia 5 lipca 1996 r Nr 41, poz. 213 /
URL: <http://aktyprawne.poznajpodatki.pl/inne-ustawy/ustawa-o-doradztwie-podatkowym-2013-dzu-2011-nr-41-poz-213/>

59. Zákon o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky ze dne 20. října 1992 № 523. URL: <http://www.kdpcr.cz/article.asp?nArticleID=1&nLanguageID=1>

60. World Bank (2017). Global Financial Inclusion and Consumer Protection Survey: Report.P. 14. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/brief/ficpsurvey>